

ГОРАН Л.М.

ЛОП'ЯНКА –
ЧАРІВНЕ БОЙКІВСЬКЕ СЕЛО

2006

«Лоп'янка - чарівне бойківське село» - це розповідь про одну із сторінок історії України на тлі легенд і переказів, почутих учнями Лоп'янської загальноосвітньої школи I-II ступеня від старожилів села.

Народ, який не знає свого минулого - не вартий майбутнього. Вивчаймо своє минуле! Любім свій рідний край! Примножуймо його історію добрими справами.

Автор брошури: **Горан Любов Миколаївна** – вчитель історії
Лоп'янської загальноосвітньої школи I-II ступенів

Комп'ютерний набір: **Мартинишин Ольга Миколаївна**
Луцик Руслан Іванович

Рецензент: **Масник Любомира Дмитрівна** – вчитель
української мови і літератури

Від автора

Відомий історик - карпатознавець Володимир Грабовецький сказав: “Для відродження національної свідомості потрібна нова українська історична школа. У нас є матеріали і треба перебудувати не лише всю нашу роботу на основі нових джерел, але й по-новому, в національному дусі висвітлювати всю історію України. Бо це святе місце і святий обов’язок наших істориків”

Вчитель відноситься до тієї когорти людей, який ніколи не перестає бути учнем. Він завжди повинен бути в творчому пошуку, щось шукати, досліджувати.

А на вчителя історії суспільство покладає особливу надію. Історики повинні подбати про те, щоб жодна із славетних і трагічних сторінок нашого минулого не стерлося з пам’яті народу. Щоб збудувати самостійну і багату українську державу потрібно добре засвоїти уроки історії.

Прислів’я каже: “Народ, який не знає минулого, не вартий майбутнього.”

Поколінню, яке вступає в нове життя, необхідно вичерпно знати історію рідного краю, розуміти минуле у всій його складності і неоднорідності.

Ми живемо в щасливий час – час державотворення, пробудження національної свідомості, формування національної ідеї.

І в цей час духовного відродження українських звичаїв і традицій надзвичайно зріє інтерес громадськості Бойківщини до історичних витоків рідного краю. Потяг до наших одвічних джерел, шире вболівання за збереження національного фонду, глибока любов до України, однієї із її гілок бойківської землі – усе це відновлює історичну пам’ять народу. Як ніколи, актуальними є сьогодні слова Великого Каменяря.

Книги-морська глибина:

Хто в них пірне аж до дна,

Той хоч і труду мав досить,

Дивнії перли виносить.

Вчитель – дослідник повинен знайти й зафіксувати те, що відбувалося в реальному житті, об’єктивно висвітлити факти в історичному контексті і на правдивій історії виховувати сучасні і прийдешні покоління нового тисячоліття. Наскільки мені це вдалося виконати у своїх нарисах з історії села Лоп’янка - судити уважному читачеві, від якого сподіваюся почути відгуки.

А для тих, хто ще не був у нашому Бойківському краю, не відчув його тепло і гостинність, патріотичний дух, я звертаюся словами відомої пісні, яку співає Софія Ротару:

---

*Приїжджайте люди добрі,
Приїжджайте в Прикарпаття,-
Завжди будем раді вам,
Хлібом, сіллю вас зустрінем,
Файну пісню заспівають,
Про щасливий, рідний край.*

Краса й гордість Бойківського краю в його в давнині, яка тут ще й досі жива та промовляє до тих, хто її розуміє й любить. Сива давнина з-перед забутих століть тут в горах, у скелях і проваллях, у темних лісових нетрях ховається, ніяким силам не дається вирвати зі сховищ. Ту давнину горяни люблять і бережуть як святість, вони самі сильно з тією давниною пов'язані. Гірська природа поволі з плином часу змінюється, але усе ж таки манить і тягне до себе всіх, хто її любить, хто її красою і давниною захоплюється. Та все ж найбільше любить її бойко, син гір, дитина природи.

Думаю, що всі хто прочитає цю книгу, в цьому переконаються.

*З повагою Л.М.Горан, вчитель історії,
вчитель-методист Лоп'янської ЗОШ І-ІІ ст.*

БОЙКІВЩИНА – ІСТОРИЧНА ТА ДУХОВНА СКАРБНИЦЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

З історичних досліджень Василя Чоповського

Бойківщина розкинулася в середній частині Українських Карпат. Що знає історія про бойків? Грецький імператор Костянтин Багрянородний у X ст. після Різдва Христового залишив цікавий для нас запис; він писав, що на кордоні Білої Хорватії, на яку нападають печеніги, з Білою Сербією є місце, яке зветься Бойки. Білі хорвати жили в Прикарпатті, отже, десь тут мали жити й бойки, їх вважають середньокарпатцями. Але як вони потрапили аж на Лівобережну Україну? Виявляється, у XV ст. князь Вітовт, готуючись до битви з ордою хана Едигея (відбулася 1399 р. на Ворсклі), набирав жителів Підкарпаття для зміцнення кордонів своєї держави. Саме тоді появились поселення на сході України з дивними назвами Самбір, Вислока, Чечва, Реут, саме тоді зустрілися полтавці зі словами бескет, бескеття (прибульці згадували свої Бескиди). Тоді ж і появились поселення, назви яких утворені від слова бойки. Але чому саме бойки? Бо в діалекті, яким розмовляли прибульці, дуже часто звучав вигук бой, бойс, що означав «йй-богу», А тепер про назви сіл і хуторів. Частина з них свідчить, що вони утворені від прізвищ: Бойк-ів, Бойк-ов-е, Бойк-ів-ка (суфікс -ів- прямо вказує на власника або першопоселенця); Бойк-ів-шин(а), Бойк-и - це вказівка на одержану кимось спадщину; Бойч-енк-и - це діти й онуки -спадкоємці. Так ожило для нас з вами таке знайоме й звичне, але непрозоре прізвище Бойко, Бойків, Бойченко.

Села Бойківка, Бойківщина, Бойків, Бойкове (Полтавщина), Бойки (Вінниччина), Бойкова, Бойків (Херсонщина), Бойкове (Запоріжжя), Бойкова Балка, Бойківка (Донеччина), Бойківщина (Чернігівщина), Бойченки (Сумщина). Якщо уявити всі ці назви як ланцюжок, покладений на карту України, то він протягнеться від Карпат, перетне Поділля і Правобережну Україну, через Вінницю, Вапнярку, Чигирин і піде далі через Дніпро на Полтавщину, а там - на південь.

Земля бойків займала територію сучасних Бойківщини, Лемківщини разом із суміжними районами з півночі та півдня.

Сучасні українські науковці бойківською землею вважають частину Богородчанського, Долинський і Рожнятівський райони Івано-Франківської області, Сколівський, Турківський, південну смугу Стрийського, Дрогобицького, Самбірського і Старосамбірського - Львівщини, північну частину Міжгірського і Великоберезнянського та весь Воловецький райони Закарпатської області.

На території сучасної Польщі бойки займали Ліський повіт і повіт Устрік Долішніх (тепер - Прикарпатське воєводство). Після депортацій 40-50-х років західні бойки (яких українська наука радянської доби послідовно ототожнювала з лемками) розсіяні переважно по західній і південній Україні, а також по всій північній Польщі.

Товариство «Бойківщина» (Філадельфія, США) межі Бойківщини окреслює приблизно від Великого Бережного на півночі і містечка Балигород на заході - до Виноградова й Надвірної на півдні та Ходорова й Калуша на сході. За даними Товариства до Другої світової війни проживало майже мільйон бойків.

На основі етнографічних і мовно-діалектних даних етнографічну групу українці-бойки можна територіально окреслити за станом на кінець XIX - початок XX ст. такими схематичними межами: річка Лімниця на сході і верхів'я Сану на заході, північну межу становлять передгір'я Карпат південніше Дністра по лінії населених пунктів зі сходу на захід: Ясень, Липовиця, Луги, Спас, Вигода, Витвиця, Болехів, Розгірче, Нижня і Верхня Стинави, Орів, Тустановичі, Опака, Підбуж, Недільна, Сушиця, Стара Сіль та Лопушна. За південну межу етнографічної Бойківщини можна вважати Полонинський хребет між верхів'ями рік Ужа й Тересви в Закарпатті. За сучасним адміністративним поділом вказана територія охоплює південно-західну частину Рожнятівського і майже весь Долинський (за винятком його північної смуги) райони Івано-Франківської області, Сколівський, Турківський, південну смугу Стрийського, Дрогобицького, Самбірського і більшу частину Старосамбірського Львівщини, північну частину Міжгірського і Великоберезнянського та весь Воловецький райони Закарпатської області.

Походження бойків є однією з найбільших загадок історії українства, бойки - найзагадковіше українське плем'я, родовід якого загубився у віках. Упродовж більше двох століть історики, досліджуючи літописи та карпатські землі, не можуть достеменно визначити: де їхнє коріння і чому вони так називаються. Одні виводять назву племені від тюркського слова «бойкий», другі - від власного імені Бойко або Бой, треті - від діалектної частки «бойе», четверті - від місцевої форми звернення до Бога - «богойку», «боженько» тощо. Але кожній версії бракує переконливої аргументації.

Термін «Бойківщина» як назва етнографічної області появився у кінці XIX століття. Етнізм бойки привернув до себе увагу багатьох дослідників - істориків, етнографів, географів, лінгвістів. Перша згадка про бойків була у монографії польського публіциста і етнографа І.Червінського «Задністрянська околиця між Стриєм і Лімницею». Книга містить історико-краєзнавчу й етнографічну інформацію про північно-східну частину Бойківщини - між Дністром та його правими притоками Стриєм і Лімницею. В основу праці лягли власні спостереження автора про життя, побут, звичаї і традиції прикарпатського села кінця XVIII - початку XIX ст.

Навколо проблеми походження назви бойки точилася полеміка між О.Партицьким та І.Верхратським, висловлювались і такі авторитетні вчені, як І.Франко та В.Охримович. На сьогодні існує кілька гіпотез цієї проблеми, яка залишається не з'ясованою.

Словацький вчений П.Шафарик висував думку, що назва бойки походить від російських слів «бойкий» - відважний, безстрашний, хоробрий, сміливий. О.Потєбня висунув припущення про можливість її походження від слова «боятися».

І.Вагилевич та Я.Головацький пов'язували назву бойки з кельтськими племенами Бойків, що в VI ст. до н.е. заселяли територію Австрії, Чехії, Словаччини та півдня Німеччини, а в I ст. н.е. переселилися на Балкани, або були винищені готами і даками.

---

*У всіх людей одна святиня
Куди не глянь, де не спитай,
Рідніша їм своя пустиня,
А ніжє земний в пустині рай.
Нема без кореня рослини,
А нас людей - без батьківщини.*

Моє село Лоп'янка розкинулося між двома горами Кичера. Гори піднімаються над селом, неначе великі споконвічні сторожі. Це німі свідки давнини. І здається, що якби вони заговорили, то розказали б, яка це стражденна земля, які тут проживали і проживають працелюбні люди. Моє село – це маленька частина нашої великої України. Пройди велику Батьківщину вздовж і впоперек, подібного куточка, як моє село, не знайдеш. Щоб осягнути красу мого села, треба тут побувати і побачити.

Розділ І. ДАВНЯ ІСТОРІЯ СЕЛА ЛОП'ЯНКА

*Стій, людино, зупинись,
У минуле озирнись,
Тут батьків твоїх земля,
Тут історія жива...
Смереки, гірські оборонці,
Міцніше стиснули мечі,
Рідного краю дозорці
Не сплять, а вартують вночі!
В. Чоповський*

Найдавніші сліди людської цивілізації на Прикарпатті вже існували в часи середнього палеоліту. Підтвердженням цього є археологічні розкопки у 25 місцевостях нашого краю.

Про стародавню історію Прикарпаття ми дізнаємося з розкопок, знахідок, археологічних експонатів, які свідчать про те, що наш край належить до тієї частини Східної Європи, де проходив активний процес формування та розвитку східнослов'янських племен. Всього на території Івано-Франківщини налічується 1500 пам'яток археології. Серед них 300 пам'яток доби палеоліту, 225 – неолітичних стоянок, 300 – трипільської культури, 115 – доби бронзи, 100 – культури шнурової кераміки і т.д.

На думку вчених не всі вони виявлені. Цілком природно, спочатку заселялися долини рік Дністра, Пруту, Лімниці і їх приток.

Мабуть, вже в ті далекі від нас часи були невеликі поселення і в нашому районі. Рожнятівщина відноситься до регіону, який багато дослідників називають місцем слов'янського етногенезу. За даними відомого українського археолога Ярослава Пастернака (1892 – 1969 рр.), перші поселення були тут уже у IV - другій половині III тисячоліття до н.е. Знайдені бойові камінні сокири, які є характерною ознакою культури шнурової кераміки – свідки II I – II тис. до н.е.

Основним заняттям перших поселенців краю було мисливство та збирання плодів диких рослин, бо знаряддя праці в них були ще дуже примітивними: з каменю, кістки, рогу тварин.

На території с.Лоп'янка археологічних розкопок не проводилось. Але досліджувались поля над селом, зокрема урочища Жолоби, яке прилягає до села Лоп'янка і тягнеться до сіл Надіїв, Нижній Струтин. Розкопки тут проводилися 1912 року польським вченим І.Коперницьким, а у 1935 – 1937 рр. українським дослідником М.Ю.Смішком. На сьогоднішній день з 46 курганів, досліджено лише 16. Матеріали досліджених курганів дозволяють зробити ряд висновків стосовно історії нашого краю і села. Тут знайдено складний кубок, бронзові фібули, прикрашені набором дротяних кілець, амфори. Ці знахідки друкуються третім століттям н.е. Дослідники сходяться у висновках, що культура карпатських курганів стала безпосереднім предком східної частини літописного слов'янського племені хорватів.

У «Повісті минулих літ» Нестора – літописця ми знаходимо відомості, що Прикарпаття населяли племена білих хорватів. І дійсно, наступну групу пам'яток «замнище». вздовж берегів річки Чечва, відносять вчені до городищ білих хорватів (VII – VIII ст.). Археологічні розкопки проводилися тут в 1937 році археологом Ярославом Пастернаком, а в радянський час археологом О.Ратичем.

Площа городища (Нижній Струтин), за підрахунками Пастернака, сягала 43 /53 м. Перекази, які ми записали від старожилів, засвідчують, що перші поселення, будинки наших предків були по урочищі Потік, Березник, які тягнуться до урочища Жолоби, де проводились археологічні розкопки. Скупі рядки переказів. Людська пам'ять зберегла небагато відомостей про ті далекі від нас часи. Але завдяки їм ми знаємо, що є нащадками славного племені білих хорватів увібрали в себе побут, фольклор, саме те, що зберегло нас як самобутню націю. А головне, що ми прагнемо знати: хто ми? Звідки ми? І завдяки тобі, людська пам'яте, ми знаходимо відповіді на ці одвічні запитання і можемо кожному довести, що ми не зайди, ми господарі своєї

землі! У наших жилах тече кров білих хорватів – одного з найстаріших племен східних слов'ян. Сучаснику, будь гордий історією рідного краю, вивчай і передавай її наступному поколінню.

*Тую славу. Та читайте од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть... та спитайте
Тоді себе: що ми?...
Чий сини? Яких батьків?
Ким? За що закуті?
Тарас Шевченко*

ЛЕГЕНДИ НАШОГО КРАЮ ЗАПИСАНІ З ВУСТ СТАРОЖИЛІВ

НАЗВА СЕЛА ЛОП'ЯНКА

Переказ 1. Колись давно жив чоловік, який дуже швидко говорив і коли з ним хтось зустрічався, то казав, я балакав з- тим, що лопотить. Від слова «лопотіти» пішла назва Лоп'янка.

Переказ 2. Колись давно жив дуже сміливий хлопець Янко. Він завжди захищав скривджених, не любив гнобителів. Пани дуже ненавиділи хлопця і шукали можливості позбутися його. Одного разу пан наказав побити молоду дівчину, яка не змогла виконати загалдану ним роботу. Коли Янко дізнався про таку жорстокість пана, він пішов у його двір, щоб захистити скривджену дівчину. Пан настільки розлютився за таку зухвалість юнака, що наказав відрубати Янкові голову і повісити на кілок посеред села, щоб всі бачили, яка сила в пана. І щоб ніхто ніколи не насмілювався виступати проти нього. Так було названо місце, де висіла голова - Лоб Янка, а згодом село дістало назву Лоп'янка.

Переказ 3. У давнину місцевість, де знаходиться село, було вкрите вільховими деревами, листочки яких на вітру шелестіли, а люди говорили,

---

що листя лопотить. Поселення розрослося і зайняло вільховий гай. Від слова лопотіти пішла назва села Лоп'янка.

ПЕРЕКАЗИ ПРО ПОХОДЖЕННЯ МІСЦЕВИХ НАЗВ

Переказ про смоляний стовп. У давнину люди змушені були тримати зброю напоготові. Дуже багато лютих ворогів зненацька нападали на села найлютішими були монголо-татари. Вони зруйнували багато міст і сіл України, спалили Київ, Галич. Через наші гори вони намагались прорватися у Західну Європу. Та наші предки були мужніми людьми. Вони виставляли сторожу, яка прислухалася вухом до землі чи не чути тупіт кінських ніг. Ординці боялися лісу, і якщо нападали на наші села, то тільки великою силою, а тупіт коней можна було почути за 20-25 км. Як тільки насторожене вухо вловлювало підозрілий тупіт, вони тут же підпалювали смоляний стовп, який повідомляв про небезпеку. За переказами старожилів, такі стовпи були на обох Кичерах. Люди навколишніх сіл бачили вогонь або дим і передавали сигнали іншим селам, а самі ховалися в ліси. Звідси вони нападали на ординців, які намагались пройти лісом.

ПЕРЕКАЗ ПРО ПОГИБЛИЦЮ

В години небезпеки люди тікали з сіл в ліси. Тут вони були господарями, кожне деревце і стежинка їм були знайомі. А от зайди боялися всього, їх все тут насторожувало. Є в нашому селі такий переказ. Монголо-татари, перейшовши через нашу Кичеру, яка тоді була покрита лісом, розташувались на відпочинок у низовині. Зараз це місце між Спасом і Лугами на березі річки Черва називають Погиблиця. Саме тут і розташувались завойовники. Змушені важким переходом-заснули. Але не дримали горяни. Вони бачили, що в горах ллє дощ, бо в Чечві постійно прибувала вода. І от вирішено було у найвужчому місці, нижче розташування ворогів перегородити річку каменем. Із скали вони зсунули величезний камінь, саме в той час, коли з гір лавиною прибула вода. Вона вийшла з берегів, затопила ворогів, а лучники з гори попадали в тих стрілами, хто хотів врятуватися. Про події, які тут пройшли, свідчать місцеві назви: Погиблиця і село Спас. Спас врятував сусідні села і держави від лютих ворогів. Підірвавши свої сили, вороги так і не змогли перейти в Румунію і Польщу. Ці перекази свідчать про високий героїзм наших предків, а також і про те, що наше Прикарпаття було густо заселене вже в XIII – XIV ст. Адже з подіями боротьби з монголо-татарами свідчать назви сусідніх сіл: Підсухи, Погорілець, Спас, Перегінськ, Струтин.

ПЕРЕКАЗ ПРО НАЗВУ ПОТІК

Перші хати села були побудовані в місці, яке називається Потік. Люди, які приходили до села, казали, що йдемо в Потік, бо хати розмішувалися над потічком. І хоч пізніше село розширилося і дістало іншу назву, перша назва так і збереглася.

ПЕРЕКАЗ ПРО НАЗВУ БЕРЕЗНИК

Жив в селі добрий багач, який любив допомагати бідним. Швидко слава про доброго багача поширилася по навколишніх селах. Із сусіднього села прийшов пан, який був дуже жадібний, всього було йому мало. Він і подумав, що раз цей багач роздає гроші, зерно, то чому б і йому не перебратися на жebraка і попросити в нього грошей. Так він і зробив. Одів лахміття і прийшов до багача, який жив на березі, що тепер називається Березник. «Жебрак» простягнув руку і попросив милостиню. Пан виніс йому багато золотих грошей і сказав бери, але жебрак зник, пропав. Від цього часу пішла назва Березник.

ПЕРЕКАЗ ПРО ПОХОДЖЕННЯ НАЗВИ ГОРИ КИЧЕРА

У давнину була рівнина, а посередині поля лежав великий камінь, від якого росли чуть менші камінці. Камені росли і утворилася гора Кучера. А друга розповідь про бідного чоловіка. Не маючи що їсти він пішов просити до пана муки, зерна, щоб дотягнути до весни, не померти з голоду. Дуже жорстокий був багач. Дав клунок вівса з умовою, що цим зерном селянин прогодує свою сім'ю, засіє поле, а восени віддасть йому у два рази більше. Заплакав гірко чоловік, погодився на панові умови, бо іншого виходу не було. Йде додому, а назустріч йому сивий дідусь.

– Чого так гірко ридаш, чоловіче добрий? – спитав чоловіка.

Розказав бідний чоловік свою історію. Дід йому і каже:

– Не журись. Ось маєш дві торбини, з однієї будеш сам їсти, а з другої навесні панові ниву засієш.

Чоловік ще раз подякував дідові і вони розійшлися. Звісно, що торбинки були чарівні. І хоч небагато там було зерна, та сім'ї вистачило до весни.

Прийшла весна, пан нагадав біднякові умову, і той другого ж дня виорав панові ниву, засіяв зерном з другої торбинки. Вийшов пан подивитися і очі свої забув, на ниві виросла гора, купа каміння. І назвали цю гору Кичера.

Розділ II

НАШЕ СЕЛО В КНЯЖИЙ ПЕРІОД

*Що? Ти кажеш: неможливо,
Щоб Карпати говорили ?
Шум лісів лише іронія –
Та не є жодна симфонія ?
О, коли ти так гадаєш,
Чуже серце в собі маєш.
З Карпатами розмовляє
Лише той, хто серце бойка має.
В. Чоповський*

В VII – IX ст. на Прикарпатті міцно закоренилися слов'янські племена. Дослідники стверджують, що саме тут перед виникненням і в ранні часи Київської Русі проживало племінне об'єднання білих хорватів.

У «Повісті минулих літ» згадуються крім білих хорватів і тиверців племена уличів. Всі вони заселяли наш край у VIII- X ст.

Вперше про хорватів згадується в літописі «Повість минулих літ» під роком 907. Вони брали участь у поході Київського князя Олега на Візантію. Вдруге про них згадується під роком 981, коли Володимир Святославич здійснив похід на Польщу і приєднав землі Волині та Прикарпаття до своїх володінь. В цей час починають розвиватися міста: Галич, Снятин, Тисмениця, Коломия, Рожнятів. Це свідчить про те, що на X – XII ст.. наш край був густо заселений. Перекази нашого села свідчать, що вже були поселення навколишніх сіл (Переказ про смоляний стовп, Погиблицю).

Головним заняттям підгорян було скотарство і землеробство. Розводили велику рогату худобу, овець, свиней. Тягловою силою в господарстві були воли, корови, яких запрягали в упряж. Ними витягували деревину з лісу, ними ж і орали кам'янисту гірську землю. Грунт був неродючий, тому схили гір були пасовищем для овець, від яких була більша користь, ніж від землеробства. Наші предки уже в той час навчилися прясти вовну, в'язати шкарпетки, рукавиці, довгі безрукавки.

І так, уже з X ст. наше Прикарпаття входило до Київської Русі. Цікавим є дослідження істориків – наших земляків : Василя Чоповського, Богдана Шпильчина і ін..

Вони торкнулися найтоншої струни старовини нашого краю і намагаються довести, що на території сучасного Рожнятівського, Долинського, Стрийського районів - було Карпатське князівство. Карпатське князівство дядошан займало територію бойківщини. Спочатку центр князівства знаходився на Стрийщині.

Пізніше столиця князівства переноситься в село Ілемня нашого району. Напевно, до тих далеких часів можна віднести перекази про заселення таких урочищ навколо Лоп'янки, як Березник, Потік, Крива. Адже в наших лісах збереглися ледь помітні давні дороги, які зберегли сліди бруківок і з'єднують між собою сучасні села Грабів, Ілемня, Лоп'янку, Долину.

До наших днів дійшов переказ, записаний місцевим писарем. Один з монахів по імені Теокліст у 1112 році записав переказ від 123 літнього Афанасія Хорви - розповідь про Карпатське князівство і князя Івора, від якого почався славний княжий рід Х ст.

Скупі рядки літописів. А за ними – долі князів, минуле цілого народу. Прослідковуючи події XIII ст., можна зробити висновок, що Карпатське князівство загинуло від ординців. Після зруйнування Галича (1240) монголо-татари рухнули на Захід: Польщу, Угорщину. Мабуть до цього часу можна віднести переказ про смоляний стовп. Старожили переказували що залишки одного з них були допалені у XIX ст. на вершині гори Кучера.

Багато дослідників вивчає яким шляхом йшли монголо-татари на Західну Європу. В деяких історичних джерелах відомо, що перехід був через Яблуницький перевал, тому що називався він татарським. В Галицькому літописі є одне цікаве місце про напад татар на землю Угорську навесні 1285 року. «Коли йшов окаянний і нечестивий Ногай і Телебуг з ним пустошити землю Угорську, то Ногай пішов на город Брашев, а Телебуг – упоперек через Гору, яку можна було перейти за три дні. А ходив він тридцять днів, блукаючи в горах, бо водив його гнів Божий і настав у них голод великий, і почали люди коней їсти, а потім стали самі умирати і померло їх незчисленне множество. Самовидці ж так казали: померлих було сто тисяч. А окаянний і нечестивий Телебуг вийшов пішки зі своєю женою і одною кобилою осоромлений Богом».

І озвалась Аршиця висока
Звуками гірських струмків,
А бурхлива Чечва глибока
Клекотала словами віків:

Про монголо-татарські навали,
Про пожежі, підняті до хмар.
Як бойки свій край рятували,
І як на віче їх збирав Захар.

Скільки цвіту впало в ті роки
В смерекових зелених гаях...
Скільки крові лилося в потоки
У підгірських карпатських краях.

І прийшла довгождання година,
Коли врешті настали ті дні,
Коли у моєму рідному краю
Прийшла воля, братерство й пісні...

В. Чоповський

Переказ про Погиблицю наводить нас на роздуми, що монголо-татари переходили через наші вершини Карпат на Європу. Та відчайдушна боротьба жителів наших сіл врятувала Європу від ординського спустошення. Про це свідчать і назви сіл Погорілець, Спас, Підсухе, Струтин (від «страта»), Перегінськ.

Наш сучасник, видатний письменник Степан Пушик, збирав перекази, що збереглися в наших селах. Він дійшов до висновку, що такі події, які описав Іван Франко у відомому творі «Захар Беркут», могли бути в кожному селі нашого району. Хто його зна, можливо жителі села Лоп'янка в ті тяжкі дні боротьби з ворогом доклали свою долю для врятування Європи від ординців.

Наші предки любили свій край, свою землю. Свято берегли їх від різних зайд. Найбільше цінили волю, працю. Своєю працею вони перетворили покриті густими лісами землі на городища і поля. Вони орали і сіяли, будували і мурували.

Не все ще вивчено, досліджено. Багато загадок, здогадок. Але запам'ятаймо!

Любім свій рідний край, вивчаймо його минуле для того, щоб зрозуміти сучасне і будувати своє майбутнє.

«Історія ніколи не стане і не може стати повною, скінченою, такою, про котру можна би сказати : се будинок готовий, ні одної цеглинки в нім не хибує»

Іван Франко.

НАШІ ПРЕДКИ – СЛОВ'ЯНИ

На річках, високих горах,
Серед – багон і болот
Городи, міцні твердині,
Будував собі народ .

Коли ворог йшов війною,
Метушилось все як рій,
Замикалися ворота,
Починався лютий бій.

Бились, кидали каміння,
Крізь паркан окріп лили,
Попіл кидали у очі,
Гострі кидали коли...

Олександр Олесь.

Розділ III

ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКИЙ ПЕРІОД І НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПРОТИ ПАНСЬКОЇ ПОЛЬЩІ. ОПРИШКІВСТВО В НАШОМУ КРАЇ

*Вже нікому не вернути ті часи погані,
Як у горах панували чужинці погані,
Що гнобили і ділили Галицьку землю,
Та не вбили нашу віру у свою Україну.
Бо бойки душу й тіло клали за свободу
І жоден раз не зганьбили опришківського роду.
Тепер нашому народові всміхнулася доля,
Україна самостійна – прийшла в гори воля.*

В. Чоповський

Вже з середини XIV ст. Прикарпатська земля стала об'єктом зазіхань сусідів.

Підступну роль при цьому зіграли галицькі бояри, які намагались вивільнитись з-під влади князя, влаштували змови і заколоти. Тричі (1346, 1349, 1352 рр.) польський король Казимир робить спроби захопити галицькі землі, але не зовсім вдало. У 1387 році на Прикарпаття вступили польські війська. Захопивши українські землі, Польща ввела нову територіально-адміністративну систему управління. Княжі волості замінені старостами, якими управляли великі феодала-магнати, а по селах – дрібніші феодала – шляхта. А всі галицькі землі становили «Руське королівство», перейменоване у середині XV ст. на Руське воєводство. До його складу ввійшли Галицька земля (територія сучасної Івано-Франківської та південь Тернопільської області), Східна Волинь. Спочатку вона складалася з шести повітів, згодом число їх зменшилось: Галицький, Коломийський, Терехівський. Західна частина Прикарпаття, сучасні Волинський, Ружичівський і частина Калуського району, входила до Жидачівського повіту. Такий адміністративний поділ залишився аж до падіння Польщі.

Незважаючи на політичну нестабільність, в XIV – XVI ст. йде процес заселення Прикарпатського краю. Як вважає академік Володимир Васильович Грабовецький, однією з причин, які спонукали людей до переселення на Прикарпаття, були : багаті на ліси і соляні джерела місця. Підгірські та гірські околиці давали можливість новосельцям широко займатися соляним і деревообробним промислом. До того ж, поступово з появою панських фільварків, відбувалося обезземелення селян і збільшення феодалних повинностей,

---

особливо панщини, а це змушувало селян відходити з Подністров'я в підгірські і навіть гірські околиці і там освоювати незайняті землі. Про інтенсивність заселення свідчать такі цифри : у XV ст. Галицька земля налічувала 395 населених пунктів, з них 17 міст і містечок, а на 1564 рік – 519 сіл і 36 міст. Проходить заселення гірських місцевостей Прикарпаття. Сюди селяни втікали від сваволі Поляків. Люди навчилися вирубувати ліси, викорінювати їх, будувати дерев'яні мазанки. На XVI ст., згідно з досліджень уже були писемно зареєстровані всі назви сіл нашого району. В архівних документах знаходимо повідомлення про тяжке життя горян Прикарпаття в часи панування Польщі.

ЗАСЕЛЕННЯ РОЖНЯТІВЩИНИ

Головна заслуга освоєння Прикарпаття належить людям праці, які прикладали великі сили, щоб вижити в тодішній дикій природі. Що собою являла в XVI ст.. Рожнятівщина ? Це густі, непрохідні ліси, які перетиналися глибокими ровами та дзюркотливими річками. Над лісами чорними смугами височіли гірські хребти Карпат. Заселення йшло двома шляхами. З одного боку, без будь-якого врегулювання, за рахунок тих селян, які сміливо освоюють цілинні землі. З другого, вважаючи мати свою опору на загарбаних землях, польські королі надають мастки шляхті і особам польської і німецької національностей. Територія району заселялась нерівномірно. Більша частина поселень виникла на берегах річок Лімниця, Чечва, Дуба, Манявка. Річки, багаті на рибу, давали можливість займатись рибним промыслом. Річки були шляхами сполучення. По них сплавляли деревину з лісу. Адже гужові дороги ще треба було прокласти серед густого лісу.

Поряд із селянами, активними заселювачами були так звані «князі» тобто нащадки різних категорій галицьких княжих слуг, які за службу в польських магнатів одержували право на заселення нових населених пунктів.

В одному з таких надань - права на заселення села Лъзяне 1605 року (зараз село Вільхівка) про це говориться так: «даю за певні заслуги Савці Смоленському і його синам Михайлу, Олексі і Йванку право вільного і свобідного заснування села, званого Лъзяне «сирим коренем» у лісі на урочищі, званому Малькова згаданим князям дозволяю осадити (заселити) три лани». Крім згаданого населеного пункту «князі проживали в селах Лоп'янка , Липовиця, Камінь, Суходіл, Ясінь.

ЗАСЕЛЕННЯ СЕЛА ЛОП'ЯНКА

Наше село дуже мальовниче. Воно розкинулося по двох гористих берегах річки Манявка. Правий берег за час свого дзюркотіння річка так підмулила, що

над нею, німим свідком всіх подій, височіє крута гора Кичера. З її висоти видно розлогий лівий берег, де в основному розкинулось зараз село, а вздовж самої річки прокладена центральна дорога.

Багато подій бачила з своєї висоти Кичера. Мабуть вона була свідком і перших жителів, бо саме в її підніжжі, просячи в неї захисту, тулилися перші хатинки наших предків.

За переказами старожилів перші хати були в урочищі Потік і Крива. Тут місцевість нагадує рів з розлогими берегами. Напевно тут було безпечніше жити нашим предкам, був захист густих лісів від вітрів, негод і ворогів, яких в усі часи не бракувало нашому народові.

Ще до недавню у Криві була стара хата, яка топилася по-чорному - без димаря, з битою піччю і долівкою.

Від часу вона до половини віконець загрузла у землю. Ніхто не пам'ятав коли і ким була побудована. Дах був майстерно викладений із житніх приколотків, а коли розбирали, то не знайшли жодного залізного цвяха. Пленіці були такими міцними, що сучасна пила стогнала, коли їх різала, можливо відчувала що знищує першу архітектурну споруду нашого села, німого свідка всіх подій, що тут відбувалися. У сінешній стіні було вирізано отвір, через який спостерігали за всім, що відбувалося на подвір'ї.

На протязі XVI ст. у селі Лоп'янка жило сто сімей. Природні умови сприяли тихому і спокійному життю. Кількість жителів швидко зростала. На кінець XVI ст. Лоп'янка була вже густозаселеним і великим селом, про що свідчать перекази про народну боротьбу з гнобителями : феодалами, шляхтою, татарами, які сягали аж сюди.

Важким тягарем для наших предків була панщина, яка в XVI ст. становила 4-5 днів на тиждень з двору. На панщині селяни працювали зі своїм реманентом. Тому, коли Богдан Хмельницький кинув клич до боротьби з гнобителями, наше Прикарпаття громом відгукнулося. Повстання на Рожнятівщині розпочалося у вересні 1648 року і тривало до кінця Визвольної війни. Воно охопило майже всі села. Кріпосні селяни не тільки випасали луки, вирубували ліси, підпалювали маєтки, а розправлялися з шляхтою та їхніми слугами. Перед виступом кріпаки домовлялися про майбутні дії. В «Нарисах історії Прикарпаття» В.В.Грабовецький наводить відомості про боротьбу наших односельців у XVII ст.

«Слуга пана Муравського села Лоп'янка перед тим, як напасти на маєток Андрія Сваричевського вчинив спільну і таємну змову з іншими кріпаками». В записках того часу говорить, що селяни Рожнятівщини влилися в загони Семена Височана і взяли участь у поході на Пнівський замок. Серед повсталих були вихідці з нашого села. До цього періоду боротьби з гнобителями наших країн, можна віднести переказ про юнака Янка від імені якого походить назва нашого села.

Славну сторінку в героїчний епос вписали Карпатські опришки.

Опришківський рух – це одна з форм антифеодальної боротьби проти панської Польщі.

Найбільш героїчною постаттю був Олекса Довбуш. Протягом семи років - 1738 -1745 - легендарний ватажок наганяв страх на Поляків. Його домівкою були наші ліси, а селяни давали йому таку підтримку, що Довбуш був невловимим. Народ бойківщини бачив в ньому оборонця й визволителя. В кожному селі в Олекси були однодумці і заступники. В легендарних хроніках про Олексу Довбуша часто згадується село Перегінськ. Його жителі були найбільш активними в опришківському русі. За твердженнями відомого вченого з Карпатського опришківства академіка В.В.Грабовецького у Перегінську Олекса Довбуш побував у жовтні 1739 року та восени 1744 року. Зокрема після захоплення Богородчанського замку (літо 1744 р.) «восени 1744 року опришки пішли через Перегінськ, Липовицю, Ілемня, Лоп'янка і Грабів у Гошів недалеко від Болехова, де мав свій двір шляхтич Гошовський». Прослідковуючи маршрут Олекси Довбуша через наші села ми можемо зробити висновок, що і наші предки допомагали опришкам у боротьбі з польськими панами. У наших лісах збереглися великі камені, сліди печер, які носять назву Довбушеві. За переказами старожилів в одній із печер Довбуш переховував гроші. А також в селі є переказ, що Олекса Довбуш роздавав бідним гроші і тих, хто отримав допомогу від опришків називали «Довбушеві». Така назва за окремими родинами збереглася і по сьогоднішній день.

---

*Хай про бойківський рід гордо пісня дзвенить,
Про народ, що не став на коліна,
Збережи назавжди світлу пам'ять і мить;
Коли вільною стала Вкраїна!*

Розділ IV. МОЄ СЕЛО ЗА АВСТРО-УГОРЩИНИ. ДІЯЛЬНІСТЬ «ПРОСВІТИ»

Після першого поділу Польщі в 1772 році Галицькі землі перейшли до Австрії. Але австрійці не відділяли поляків і українців. Їм було вигідно зберегти панування поляків над українцями. Тому наші країни на протязі ХУІІІ – ХІХ ст. терпіли подвійний гніт: поляків і австрійців. Австрія, як всі загарбники, проводила колонізаторську політику на наших землях. Старалася вивезти багатства краю. Вже в ті часи головним багатством нашого краю був ліс. Тут розпочалися лісорозробки і вивезення деревини у Відень. Для зручності перевезень Австрія побудувала новий вид транспорту - залізницю. В 1863 році вона була прокладена від Відня до Львова, пізніше Львів – Станіслав – Чернівці. Із станції Креховичі була прокладена вузькоколійка до Спаса і Лугів. Із Лоп'янки деревину переправляли волоками, кіньми, сплавляли по річці Манявка. Робота в лісі була дуже важкою. Ручні пили, сокири зрізали багатівкові смереки, сосни, буки, а потім обрубували гілля і кругляки складали в штабелі. Звідси відправляли. Це був найпоширеніший промисел нашого села. В лісі було ще одно багатство, яке не могли обминути колонізатори – це дикі і хутрові звірі: кабани, лисиці, олені, зайці, рисі і т.д. Тому ліс був під великою охороною австрійської влади. Нікому не дозволялося іти в ліс. Тому наші країни не припиняли боротьбу з австрійською владою за свої права, за вільне життя. Новою хвилею підноситься опришківський рух. Неодноразові виступи селян примусили імператрицю-реформаторку Марію-Терезію в 1774 році здійснити об'їзд Галицьких земель. Вона побувала в Болахові, Стрию, Моршині, Долині. Відсталість краю, низький рівень життя, тяжка панщина, бідкування людей вразили імператрицю. Марія - Терезія намагалася піднести життя в провінціях до рівня життя у своїй державі. З цією метою вона видає ряд патентів (наказів), що стосувались тільки Галичини. Вони повинні були розчистити шлях для розвитку капіталізму в Галицькій провінції і надати певні політичні права народжуваній буржуазії.

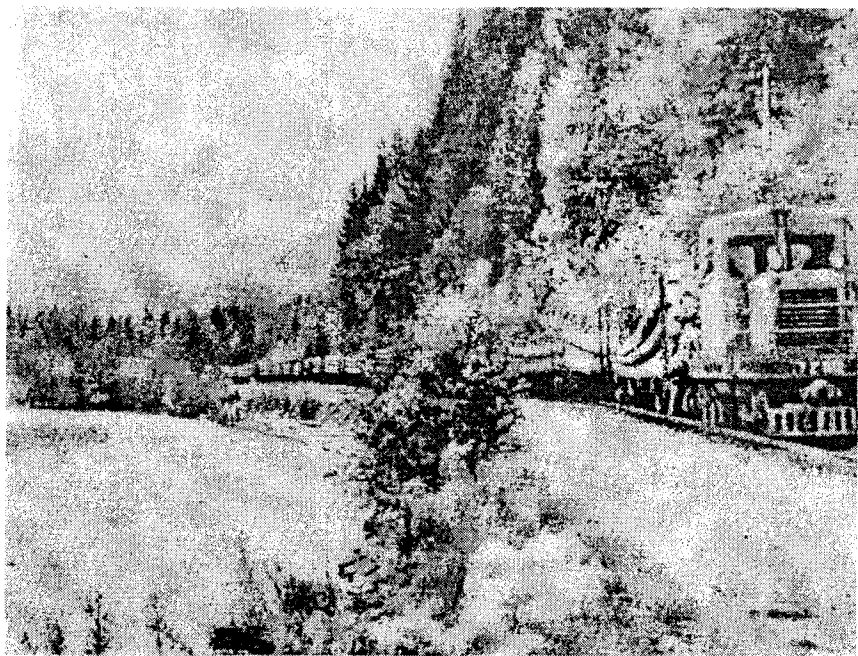
У 1775 році імперська влада Австрії створила становий сейм, який мав юридичні повноваження при губернських управліннях. Українські землі

одержали назву Королівство Галичини, що були штучно об'єднані з польською територією, які входили до Австрії. В офіційних назвах його називали коронним краєм. Польські органи влади були ліквідовані.

Цього ж 1775 року було видано патент (наказ), за яким приказувалось панам по-людськи ставитись до «хлопів» і не вимагати від них більше, ніж стояло в інвентарних книгах. Проте за Марії- Терезії все ще залишалось по-старому.

Лісоповал у Погаречці лісоруби з с. Лоп'янка Петрівни Микола і Лешко.

Вивіз лісу з Бойківщини

Нова ера наступила за її сина Йосифа II (1780-1790рр.). Він був натхненний бажанням зробити якнайбільше добра для своїх підданих. Реформуючи життя своєї різноплемінної монархії, Йосиф II зовсім не враховував національні особливості окремих народів, їх традиції та звичаї. Він скрізь заводив централізм в управі, а обсягу культурного життя – панування німецької мови, не рахуючись з місцевими мовами. Йосиф закрив монастирі, а з їх майна утворив так званий «релігійний фонд» для добродійних цілей. Мабуть в цей час був закритий монастир, що знаходився на території села Лоп'янка. Скупі рядки архівних документів далекого від нас часу повідомляють нам про те, що в 1711 – 1789рр. в селі Лоп'янка був монастир.

Розпочавши пошукову роботу по вивченню історії рідного краю, я зі своїми

учнями звернулася до переказів старожилів. Хотілося більше знати про монастир. Та на жаль людська пам'ять зберегла дуже мало відомостей про цю пам'ятку. Ми дізналися, що знаходився він на горі, яку зараз називають Підмонастир. Назва гори походить від того, що тут був побудований монастир. На території монастиря була церква, яку в 1863 році стягнули волоками в село Спас. Вона і зараз тут знаходиться і є діючою. Церква Воздвиження Чесного Хреста на території села Лоп'янка була побудована в 1760 році. Та в роки першої світової війни вона згоріла. А згодом було побудовано нову церкву, яку відкрили

27 вересня 1926 року. З цього часу вона є діючою в селі.

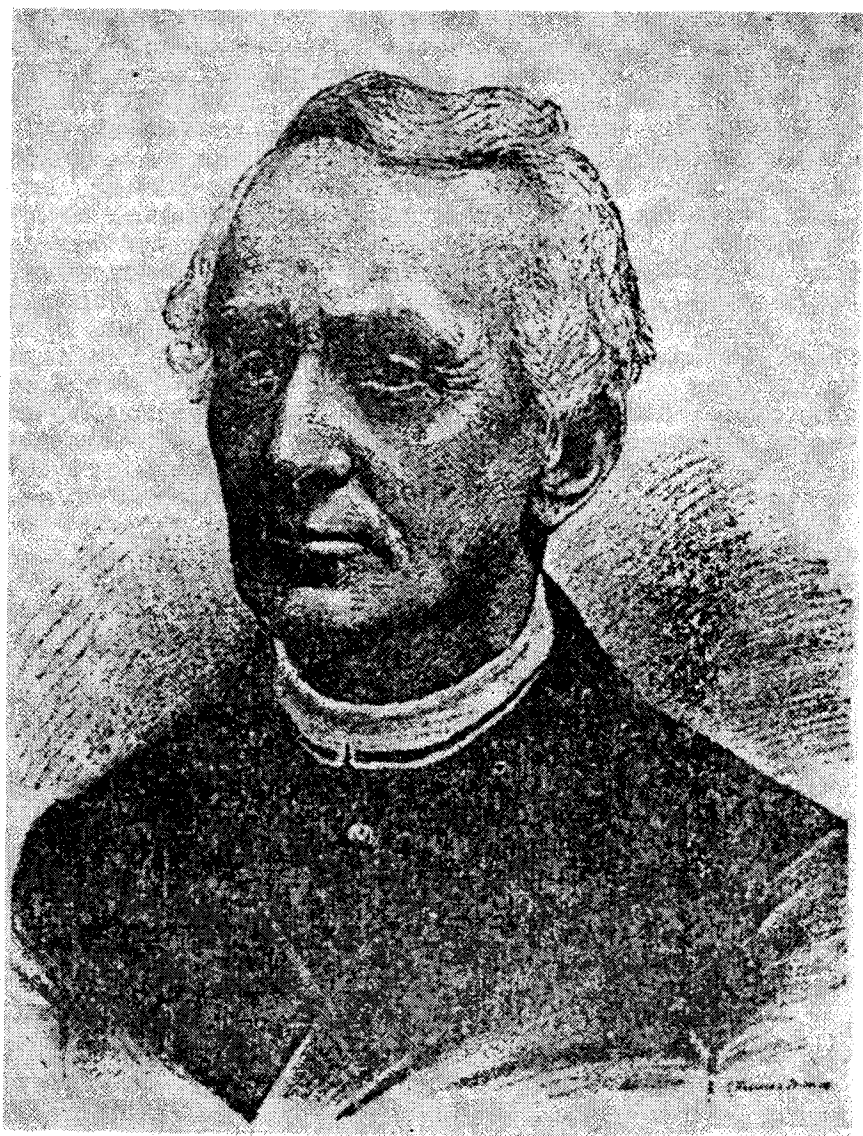
14 листопада 1785 року Рожнятів отримав статус міста. Він стає центром розвитку промисловості нашого краю. Саме на цей час, в кожному селі був сформований свій промисел (в деяких селах він зберігся до сьогодні).

В Перегінську – кушнірство, в Липовиці – решітництво. Прослідковуючи за прізвищами односельчан кушнірський промисел був і в Лоп'янці. Тут є цілі родини кушнірів, які цим ремеслом займалися донедавна. В 1811 році в Рожнятові відкрито ткацьку майстерню. Тут працювали майстрині із навколишніх сіл. Поступово ткацтво стає одним із основних занять наших предків. Майже в кожній хаті був саморобний ткацький верстат, на якому ткали полотно. Нитки пряли на куделях. Нитки виробляли із конопель, льону, вовни. Кожна сім'я мала отару овець (10-20 голів). В XIX ст. наші краяни займаються тваринництвом, що стало одним із основних занять. Крім овець розводили корів, кіз, коней.

Вже з середини XIX ст. жителі села Лоп'янка почали займатися торгівлею-обміном із Тернопільщиною. Живі перекази свідчать про те, що звідси на санях чи фірах везли дошку, а з Бучацької землі привозили зерно. Саме звідси було завезено в наш край перших свійських свиней.

Після 1795 року наш регіон входив у Долинський і Калуський повіти. Лоп'янка входила до Долинського повіту. На 1880 рік тут проживало 36-38 тис. чоловік, у Лоп'янці - близько 950 чоловік.

В 1880 році в Калуші діяла окружна шкільна Рада на Долинський і Калуський повіти. В середині XIX ст. майже в кожному селі нашого краю було відкрито однокласні школи. 15 вересня 1886 році в селі Лоп'янка було відкрито тривіальну школу, де навчалось 180 дітей. Це був невеличкий будиночок, на тому місці зараз магазин. У школі вивчали польську, українську, німецьку мови. Вчителем у школі був священник. Нашому селу пощастило на видатного культурного діяча, священника – одного з перших засновників «Просвіти» - Йосифа Заячківського, який проживав у Лоп'янці в 1868 році.

**Учасник перших загальних зборів товариства “Просвіта”
священик Йосиф Заячківський 1868 р.**

З ІСТОРІЇ «ПРОСВІТИ»

В березні 1868 р. був розроблений статут товариства і поданий на затвердження Галицького намісництва, яке, однак, відмовило в цьому. Але комітет не змирився з таким рішенням і звернувся до Міністерства освіти Австрії, що своїм розпорядженням 2 вересня 1868 р. дозволило заснувати товариство.

Було обрано організаційний комітет з підготовки та проведення перших загальних зборів товариства. Головою комітету обрали професора гімназії А.Вахнянина, а його членами – доктора К.Сушкевича, професора О.Партицького, професора Ю.Романчука, професора О.Борковського, урядовця М.Коссака, студентів А.Січинського, О.Огоновського та інших студентів Львівського університету.

8 грудня 1868 року у Львові відбулися загальні збори «Просвіти», куди прибули 64 львівські члени-засновники. На збори із всієї Галичини з'явився тільки один представник – священник с. Лоп'янка Долинського повіту Й.Заячківський. Відкрив збори короткою промовою А.Вахнянин і наголосив на передумовах створення «Просвіти».

Програмним завданням товариства став виступ студента А.Січинського. Він зазначив: «Кожний нарід, що хоче добитися самостійності, мусить передусім дбати про те, щоби нижчі верстви суспільності, народні маси піднести до тої степені просвіти, щоб ця народна маса почула себе членом народного організму, відчула своє горожанське й національне достоїнство й узнала потребу існування нації, як окремішньої народної індивідуальності: бо ніхто інший, а маса народу є підставою усього».

На зборах від імені сільського люду виступив палкий патріот українського народу Й.Заячківський. «Щира охота пізнати чесних львівських русинів і докинути дрібненьку лепту до просвіти народу привела мене до Львова, -говорив він. – Завізвали ви, панове, і село на нинішні збори, тож і з села прийміть ласкаво голос хоть не учений, а щирий... Тож на наше місце хочете ви, панове, ставати і повести дальше діло просвіти народу там, де ми перестали. За те нарід вам дякує, а Бог най благословить! До вас же, молоденькі тут присутні братчики, шкільна молодіж, маю друге слово від народу, а то – просьбу, щоби й ви пішли за прикладом старших братів наших і не зрадили ніколи свого народу. Не гнівайтесь на мене за те слово... Хоч яка тяжка була би ваша боротьба, хоч як високо піднесла би вас доля, не дайтесь відірвати від нашої матері – від народу!

Тоді лише ви будете сильні в народі, а нарід вами славний! О то просить вас нарід моїми устами».

На адресу загальних зборів «Просвіти» надійшли вітальні телеграми від українських громад Станіслава, Бережан, Чернівців та інших міст, українських студентських товариств «Січ» і «Основа» з Відня. Буковинський поет Ю.Федькович надіслав вірш «Здоров чесному собору «Просвіти» у Львові», що починається такими словами:

---

*Давно другі пробудились, світло засвітили,
Давно вони вештаються з усієї сили
Коло свого, не чужого...А ми стим і досі
І негодні, і холодні, і голі, і босі,
А хто винен? Самі винні, що не встали рано...*

Заячківський проводив активну просвітницьку роботу в Долинському повіті в селі Лоп'янка. Тут були створені первинні осередки «Просвіти». У справі просвітницької діяльності батькові допомагав син Теодор.

Теодор Заячківський (1846-1926 р.р.) народився в селі Лоп'янка Долинського повіту. Церковно-громадський діяч. Заступник Голови Станіславської філії "Просвіта" 1877 р. Радник Двора в Суді Краю. Посол до Галицького сейму. Дружина Антоніна Заячківська (1837-1931р.р.) обоє поховані на Личаківському кладовищі м. Львів.

На кінець XIX ст. молоді вихованці «Просвіти» по Галичині засновували товариства «Січ», «Сокіл». Це були спортивно-пожежні товариства, які за своєю внутрішньою будовою нагадували маленьку Запорізьку Січ.

З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ І СПОРТИВНО- ФІЗКУЛЬТУРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ «СОКІЛ» І «СІЧ»

В часи піднесення національно-визвольного руху Галичина вкривається національно-спортивними організаціями «Сокіл» і «Січ». Тут українська молодь відроджує свою національну гордість, вивчає історію козацької слави і намагається наслідувати її. Юнаки вчилися козацького лицарства, готувалися до самопожертви задля свого народу і відвоювання своєї держави. Перше товариство «Сокіл» виникло у 1894 році у Львові. Організатор – інженер Василь Нагірний. Виникло воно як фізкультурно-пожежне товариство, де юнаки загартовували своє здоров'я і вчилися вправно гасити вогонь, який виникав зненацька. Але за всіма цими мирними заняттями відчувався національний дух. Юнаки відчували, що це їм знадобиться, коли прийде час воювати за Україну.

Першу Січ заснував у 1900 році адвокат Трильовський у селі Завалля Снятинського повіту. Січовики організовували свої товариства на зразок Запорізької Січі. Вони ділилися на курені, вибирали кошових і курінних отаманів, збиралися на козацькі ради, носили козацьку символіку. Приймали в організації юнаків від 14 до 27 років. До них були строгі вимоги: не курити, не пиятикувати, вести здоровий спосіб життя. Вони поділялися на молодші курені і старші за віком. Між юнаками панувала велика християнська повага і любов до рідної землі, якій вони прагнули прислужитися.

Перед першою світовою війною в Галичині були майже в кожному селі або товариство «Сокіл» чи «Січ» - всього майже 900 організацій «Сокіл» і більше 1000 «Січ». Це вже була сила, що хотіла проявити себе у звитяжних боях за народ і чекала слушного моменту.

Про діяльність таких товариств в селі Лоп'янка збереглися тільки перекази.

В період, коли підноситься культурно-просвітницьке життя краю австрійський уряд все більше підпорядковує своїй владі природні багатства нашого краю. Найбільшим багатством підгір'я є ліс. Навколишні ліси села Лоп'янка належали лісничому Замішці. В центрі села в 90-х роках XIX ст. було збудовано великий особняк лісничого. В 1946 році ця будівля була переобладнана на школу.

Не дивлячись на колоніальну політику Австро-Угорщини, капіталістичні відносини в економіці Прикарпаття і надалі розвивалися. При допомозі іноземного капіталу розвивалися гірничо-видобувна та нафтова промисловість. Не дивлячись на позитивні зміни у промисловості, вона і надалі залишалась слаборозвинутою. Про це свідчать такі факти: лише один відсоток населення був зайнятий промисловістю, кустарні і карликові підприємства становили 98 відсотків усіх підприємств. Безземелля, злидні та відсутність розвинутої промисловості гнали трудящих Прикарпаття шукати кращої долі за океан. З 1890 по 1910 роки за кордон виїхали понад 68,5 тис. чоловік з території області.

Національне гноблення українців австрійцями виявилось національне гноблення у нещадних утисках української культури і мови, у дискримінаційному виборчому праві, намаганні задушити в галицьких українців почуття єдності з усім українським народом. Національний гніт особливо проявився в галузі освіти. В 1904-1905 навчальних роках на території області було лише 4 середні, 5 семирічних і 590 початкових шкіл. У 112 населених пунктах шкіл зовсім не було. На початку XX ст. 80 відсотків населення Прикарпаття було неписьменним.

ТАБЛИЦЯ ЗРОСТАННЯ НАСЕЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОСВИТИ В СЕЛІ ЛОП'ЯНКА

Рік	Кількість населення	Українців	Поляків	Євреїв	Інші	Освіта
1900	1166	----	----	-----	-----	шк. 1 кл.
1914		1525	13	----	----	шк. 1 кл. з 2 уч., 182 уч.
1921	1388	1345	16	4	23	шк. 1 кл.
1931		1530	4	9	---	шк.. 2 кл. укр., діт. 180
1939	1720	1690	15	10	5	

В 1914 році в селі Лоп'янка діяло братство Тверезості, в якому нараховувалось 169 чоловік. На церковному подвір'ї були поставлені два великі дерев'яні хрести – символи Тверезості і Волі. В 1900-1914 роках в селі був організований гурток «Сільський господар».

На початку ХХст Лоп'янка була центром культурного життя Долинського повіту. Тут проживали високоосвічені родини Замішків і священника Юліана Гвардієвича. Село Лоп'янка дало Україні видатну постать – поета Богдана Кравціва.

БІОГРАФІЯ БОГДАНА КРАВЦІВА

1904-1975 р.р.

Богдан Кравців народився 5 травня 1904 року в селі Лоп'янка Рожнятівського району Станіславської області. Його батько Микола Кравців був священником села Лоп'янка. Богдан Кравців закінчив філію академічної гімназії у Львові. Далі - шлях до університету.

Навчаючись у Львівському університеті Богдан Кравців познайомився із видатними діячами українського національного руху: Олександром Тисовським, Петром Франком, Василем Кархутом, Остапом Вахнянином, Арсеном Річинським. Згодом вони стали головними теоретиками та організаторами Українського Пласту.

Сутність філософсько-світоглядних основ Українського Пласту знаходить концентрований вираз у словах присяги, яка складалась з Трьох Головних Обов'язків пластуна:

“Присягаю своєю честю що робитиму все, що в моїй силі, щоб:

Бути вірним Богові й Україні.

Допомагати іншим.

Жити за пластовим законом і слухатись пластового проводу.”

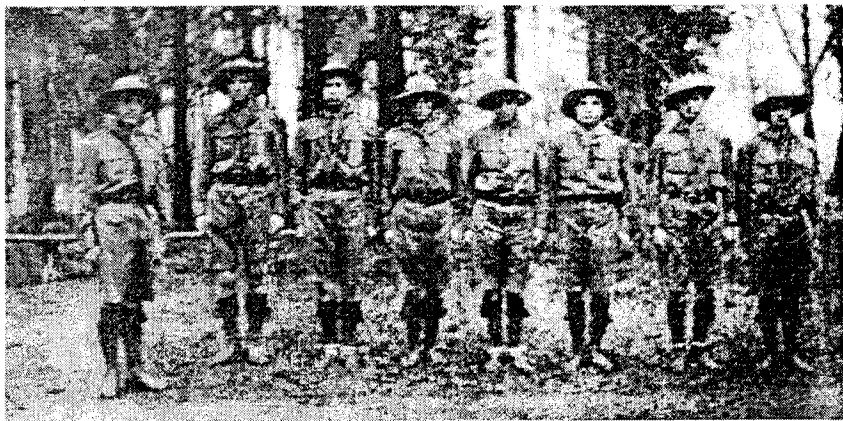
Закони Українського Пласту засвідчують, яку саме Людину він мав виховати, щоб вона могла виконати свої обов'язки. Отже, вони вимагали, щоб пластун був:

1. Словним: раз даного слова дотримувався, не зважаючи на перепони.
2. Совісний (сумлінний).
3. Точним
4. Ощадним.
5. Справедливим.
6. Чемним (ввічливим).
7. Братерським і приятельським.
8. Урівноваженим.
9. Пожиточним (корисним).
10. Карним (слухняним).
11. Пильним: ніколи не пропускає нагоди повчитись чогось корисного.
12. Дбайливим щодо здоров'я.
13. Дбайливим щодо краси.

14. Завжди доброї гадки: не розгублюватися та не впадати у розпач, бути завжди веселим, а в небезпеці відважним.

6 квітня 1924 року на I Верховному пластовому з'їзді Богдана Кравціва обрано членом вищої адміністративної влади. З'їзд засвідчив, як глибоко пустив коріння Пласт серед української молоді та довів необхідність гуртування сил для його оборони та збереження.

У 1928 році Богдан Кравців очолює УУСП.

XVII курінь УУСП "Запорозці", члени "Великоднього гуртка" 1929 рік.

В травні 1929 року у Львові було засновано видавництво “Вогні”. Воно мало видавати поряд із фаховою Пластовою літературою твори молодих письменників та митців, що вийшли з Пласту. Його першим надбанням стала збірка поезій Богдана Кравціва “Дорога” тиражем 1000 примірників. Сповнені юнацького оптимізму, вірші молодого поета отримали схвалення у поважних критиків. Збірка стала поетичним дороговказом для тих, що “вибрались в дорогу до Гарної Великої Мети.” Поет вірить і благословляє молодь до перемоги: “і я знаю, що це ви – шалені безглузді юнаки, наче горді старинні моряки, для яких не було кінечним жити, але було кінечним плести все вперед” – підете новими шляхами для самого чину, для боротьби, для жадоби до перемоги.

З 1921 по 1925 рік Богдан Кравців був редактором часопису “Молоде життя”, який вийшов за рамки суто Пластового і став помітним чинником у всьому духовному житті Галичини. Саме завдяки його зусиллям часопис став змістовним і здобув широку популярність. Читання “Молодого життя” було обов’язковим для кожного пластуна.

У вересні-грудні 1929 року польська влада видавала розпорядження про ліквідацію Пласту. Почались арешти пластунів.

За перші півроку після заборони Пласту в Галичині багато його членів було заарештовано та засуджено у зв’язку з діяльністю УВО-ОУН. Вже 26 вересня 1930 року у Львові на один рік було засуджено пластунів-гімназистів. 26 листопада 1930 року відбулась судова розправа над старшими пластунами – Богданом Кравцивим і іншими. Чимало з них опинилося у Березі Куртузькій – найжорстокішому концентраційному таборі в Європі. У середині 30-х років тут доля звела колишніх пластових побратимів Р. Шухевича, В. Яніва, В. Кархута, Б. Кравціва, М. Бігуна та ін. Саме вони, як засвідчують спогади, стали у центрі всього табірної життя. Хоча зовнішній вигляд через нелюдські умови існування був “доволі жалюгідний: ...жовта барва набряклих лиць, гарячкою блищали очі, - але всі були усміхнені і – здавалось - безжурні”.

Допомагала вижити організованість в’язнів і поезія Богдана Кравціва, яка дихала вірою у справедливе майбутнє.

Серед в’язнів Берези поезія Богдана Кравціва викликала загальне захоплення, особливо з рук в руки передавався листок з написаною поемою “Листопад”. Вона закінчувалась молитвою для воскресіння державності України:

І благородні не сплямлені руки...

Збудять тебе до життя, Україно, у перлах, в намисті...

В творіннях розкоші й муках засяєш, Свята, в ореолі...

В 1929 році виходить його поетична збірка «Дороги», а через рік «Промені». У 1940 році за власним визнанням змушений був податися за океан. Тут далеко на чужині багато пише, видає збірку «Остання осінь». У 1951 році вийшла збірка

віршів «Зимозелень», 1862 р. – «Дзвени слава», у 1974 р. - «Глосарій», «Квітолін».

Деякі з його ровесників дожили до часу, коли змогли відвідати рідний край - вже незалежну Україну як гості, а ті, що не дожили - вертаються своєю творчістю. Так повертається і Богдан Кравців. Помер Богдан Кравців 21 листопада 1975 року в Рутерфорді біля Нью-Йорка.

З ПОЕТИЧНОЇ СКАРБНИЦІ БОГДАНА КРАВЦІВА

ДИТИНСТВО

Знеобач пригоди у ліску тенькнуть –
Заб'ється думка крильцями, як птах.
Виводить знов мелодію простеньку
Сільське хлоп'я на дримбі ув устах.

Виходим знов на загородню стежку,
Із хати – на зарінки й сіножать.
І вслід за ними в просторинь безмежну
Хлоп'ячі дні із батіжком біжать.

З УРОЧИЩ І ГАЇВ, ІЗ РІДНОГО ПРИВІЛЛЯ

З урочищ і гаїв, із рідного привілля
В чужину ідучи, - узяв я жменю зілля,
І горсточку пісень, і жмут цілющих слів.
В дорожній клунок вклав і чаром перерив.
Любисток і чебрець, шальвії трішки й рути
Про вроки і дання, від пристріту й отрути,
А надто ще листків гіркого полину.
Та стерлося все те у сумішку
Одну – і нині гір чавить на серці безустану...
Зберіг окремо я лиш пучечку євшану,
Щоб нюхавши його, колись мої сини
Знайшли додому шлях, далекий та ясний.

ПОКЛИК ГІР

Маленький образок: по різні рине Прут,
Ліси на збочах гір –
Далеким спомином якимсь стривожив груди
Згадав, неначе ліс захована кимсь шишка,
Зелені гори, бір. Маленький образок друкованої книжки.

У серці загорів вогонь юнацьких туг,
Як за розкішним сном.
Покинув я село, хати, людей і в луг –
Безмежне море трав пішов ловити шуми,
Немов збитошний гном...
Щоби забути в них і поклик гір і думи.

Стелився гомін трав, пісні снував жайвір,
Метелики, квітки.
Для мене ж всюди – все: далека пісня гір,
І клетоти віршів, і танок верховинців,
І морем хвиль верхи
Нестерті образи на споминів сторінці.

Розділ V

НАШ КРАЙ В БУРЕМНІ ВОЄННІ ТА ПОВОЄННІ РОКИ

Ніби шрами від глибоких ран,
Залишилися окопи на Підгір'ї.
Стрільців і повстанців тіні
Живуть, не полягли в боях.

Бились хлопці бойківські на славу,
Та полягли в нерівному бою
За свою омріяну державу,
Січовую воленьку.

Літа орел над синьою вершиною,
Як вартовий на Бойківській землі,
А струмок читає минулу історію,
Що вписана на всіх сторінках гір.

І ніколи вже не сягне чужинська рука
На скривавлену землю Підгір'я –
Вінок вікам сплітають зелені Карпати
І горами похитує Олекса Довбуш.

В. Чоповський

В 1939 році славнозвісний пакт Молотова-Рібентропа та його секретні статті вирішили долю Східної Галичини. Від вересня («Золотий вересень» 1939 р.) до червня 1990 року наш край знаходився у складі Радянської України. З приходом більшовиків на землі Станіславської області всі прояви українського національного питання, яке було в піднесенні в умовах польської окупації, завмерли. З відомих політичних організацій діяла лише ОУН, та й то в підпіллі.

Війна на нашу землю прийшла з самого початку. Вже в липні 1941 року територія області була окупована. Через два дні після відходу Радянської армії, до Станіслава увійшло мадярське військо, яке у справі української управи не вмیشувалося.

30 червня 1941 року у Львові відновилася українська державність. Краян охопив ентузіазм, радість, захоплення перспективою відродження Української Держави.

Молодь нашого села стала активними учасниками ОУН, воїнами УПА.

СПИСОК ВОЇНІВ УПА ТА ПІДПІЛЬНИКІВ СЕЛА ЛОП'ЯНКА

1. Михно Павло Григорович
2. Михно Іван Григорович
3. Лешко Михайло Олексійович
4. Сюсько Михайло Іванович
5. Лешко Микола Іванович
6. Лешко Степан Іванович
7. Лешко Василь Іванович
8. Зубик Іван Миколайович
9. Кос Василь Прокопович
10. Лешко Степан Васильович
11. Кузьмин Степан Гнатович
12. Кос Петро Миколайович
13. Кос Федір Миколайович
14. Мороз Михайло Ількович
15. Михно Семен Михайлович
16. Кузьмин Василь Іванович
17. Петрівник Іван Лук'янович

ІЗ СПОГАДІВ ПЕТРІВНИКА ПАВЛА МАРТИНОВИЧА – УЧАСНИКА ЦИХ ПОДІЙ, ЖИТЕЛЯ ПАВЛОГРАДА НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

Хочу згадати про своїх рідних, друзів, які загинули за волю нашого народу від німецьких фашистів і більшовицького терору з мого рідного села Лоп'янка.

Гелин Степан - заарештований НКВД в 1940 році, в Івано-Франківській тюрмі відбував покарання, повернувся додому і помер.

Прокопишин Іван - заарештований в 1940 році НКВД, відбував покарання в Івано-Франківській тюрмі.

Луцик Степан – заарештований в 1940 році НКВД, відбував покарання в Івано-Франківській тюрмі, повернувся і помер.

Кос Федір Миколайович – заарештований в 1946 році, закатований НКВД в Рожнятівській тюрмі.

Кузьмин Михайло Микитович - заарештований в 1946 році, закатований НКВД в Рожнятівській тюрмі.

Дрига Антон - забраний під час облави НКВД в 1944 році, загинув невідомо де.

Кос Іван - забраний під час облави в 1944 році, загинув невідомо де.
Масник Степан – забраний під час облави в 1944 році, загинув невідомо де.
Мельникович Клим – забраний під час облави в 1944 році, загинув невідомо де.

Петрівник Михайло – забраний під час облави в 1944 році, загинув невідомо де.

Михно Іван - забраний під час облави в 1944 році, загинув невідомо де.
Михно Михайло - загинув на горі Кам'яне.

Ленько Василь - загинув недалеко від своєї хати в 1945 році від рук більшовицького агента. Загинули під час облави невинні селяни, господарі.

Кос Михайло Миколайович - забраний під час облави в 1945 році, загинув від НКВД, залишилась дружина і четверо дітей сиротами.

Луцик Іван - загинув на облаві в 1945 році від НКВД, залишив сиротами двох дітей.

Лешко Степан Іванович - загинув на облаві від НКВД, ішов до повстанців надавати їм допомогу (повстанський перукар).

Іванейко Іван і Садівник Степан працювали в лісі на п'ятому кілометрі від села Ілемня і доставляли хліб повстанцям. Про це довідалось НКВД і зробили засідку. Коли повстанці дізнались про засідку, почалась перестрілка, під час якої загинув Іванейко Іван і Садівник Степан, загинуло багато робітників.

За допомогою повстанцям, воїнам УПА були виселені до Сибіру і Караганди цілі родини.

Садівник Іван - виселений в 1947 році за те, що син Василь був воїном УПА. Сам син Василь був тяжко хворий, але більшовики забрали його з дружиною і сестрою і вивезли до Сибіру. Пізніше повернулися в село Лоп'янка , їхні онуки і зараз проживають в селі.

Кузьмин Василь - виселений з родиною до Караганди за те, що два сини були воїнами УПА, де і загинули. З родини ніхто не повернувся живим із Караганди.

Ленько Йосифиха - виселена з дочкою і сином за те, що старший син був воїном УПА. В 1948 році була вислана вся їхня родина за участь у підпіллі.

Лешко Анна Миколаївна - виселена в 1948 році з дочкою за те, що чоловік був воїном УПА.

Сюсько Іваниха - була виселена з дітьми в 1947 році за те, що старший син Михайло був воїном УПА. Михайло загинув в Карпатах.

Масник Марія - виселена в 1948 із сином Тарасом, пізніше повернулися в село Лоп'янка.

Кузьмин Михайло - виселений з дружиною і дітьми в 1948 році за те, що допомагав воїнам УПА. Пізніше повернулися до села, Михайло помер, а дружина живе з дітьми.

Мартинишин Микола Михайлович - виселений в 1948 році з сестрою Анною за співпрацю з воїнами УПА. Микола помер у Польщі, а сестра Анна живе в селі.

Мельникович Іван - виселений з родиною в Сибір за те, що його син був воїном УПА. До села не повернувся.

Масник Дмитро Дмитрович - виселений з родиною в 1947 році, один син по дорозі у вагоні помер, енкаведисти викинули його в тайгу.

Кос Прокіп - виселений з родиною в 1947 році за те, що його син був воїном УПА. Василь загинув на засланні, а батько з родиною повернувся до села.

Чоп Микола - виселений за те, що в 1948 році допомагав підпіллю, повернувся додому і помер.

Ленько Микола – виселений помилково, пізніше повернувся до села.

Зубик Іван Іванович – виселений в 1948 році за те, що допомагав воїнам УПА. На засланні одружився із Сюсько Анастасією, мали дітей, повернулись до села. Іван помер, дружина живе з дітьми.

Кос Степан - виселений в 1947 році з родиною за те, що син Василь був воїном УПА. З Караганди не повернулись.

Кос Степан Михайлович - виселений з родиною в 1948 році з дружиною, двома синами і дочкою. Старший син Богдан помер в Сибірі, а Маркіян, Ірина і батько повернулись додому.

Лешко Микола і брат Іван були виселені за допомогу підпіллю. Іван на засланні одружився з дівчиною з Тернопільщини.

А тепер згадаю про наших найдорожчих жінок і дівчат, які в найтяжчі хвилини боротьби допомагали воїнам УПА, були поранені, а деякі з них навіть і загинули. Таких героїнь було дуже багато. Вони надавали медичну допомогу повстанцям, за що пізніше були заарештовані.

Кос Катерина Миколаївна - була заарештована на десять років за те, що боролась за волю України, повернулася додому і померла.

Лешко Анна Іванівна – заарештована на десять років за те, що надавала допомогу пораненим воїнам УПА.

Кузьмин Анастасія Іванівна – заарештована на десять років, повернулася до села, одружилася з Масником Василем, який відбув заслання.

Михно Анастасія - заарештована на десять років, повернулася додому і померла.

Кос Анастасія Яківна - заарештована на 25 років, повернулася додому і живе в селі.

Кузьмин Анастасія Микитівна - була виселена в 1947 році, повернулася і живе у Львівській області.

Мартинишин Катерина Михайлівна - заарештована на 25 років, її чоловік був провідником УПА.

Лешко Катерина Миколаївна - була заарештована на 25 років.

На цьому закінчую свою розповідь. Нехай молоде покоління знає, хто були їхні діди, батьки, за що гинули на полі бою, в тюрмах, неволі.

СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!

*Виселенці поблизу бараків
місто Улан-Уде. 1951 р.*

*Виселені на сплаві
лісу. Ріка Силінга
поблизу Байкалу.*

*Друга справа
Мартинишин Ганна.
1952 рік.*

На нижньому складі по поставці лісу на склозавод, на якому працювали виселені із села Лоп'янка. 1952 рік.

СПОГАДИ ЛЕШКО-РОШКО КАТЕРИНИ, УЧАСНИЦІ БОЙОВИХ ДІЙ, ЗАПИСАНІ МАЗНИЧКОЮ МИХАЙЛОМ В 1996 РОЦІ

*Лешко Катерина
фото 12.07.1959 р.*

Довгим і тернистим шляхом ішов український народ до своєї волі. Стогнав наш народ під ятаганом турецького нехриста, канчуком польського посіпаки, багнетом московського деспота, німецько-фашистським коричневим чоботом, криваво – багряним більшовицько – сталінським багнетом. Гнули додолу народ наш хижі вітри, та не змогли зламати.

Бо Проведіння Боже, а з тим і невмируще прагнення до боротьби за право бути вільним серед рівних, вдихати ще раз нові сили в той народ – Прометей, не дали впасти йому на коліна перед супостатами.

... Одну з найяскравіших сторінок історії наших визвольних змагань звитяжними та героїчними подвигами вписала славна Українська Повстанська Армія. Створена в далекому вже жовтні 1942 року, УПА стала тією могутньою підвалиною, без якої ще б не скоро засвітило сонце Свободи, а земля наша, скатована зайдами різної масті, не підвелася б вікового коліностояння.

Тисячі життів віддали за волю України у нашому краю його сини та дочки. З мого рідного села Лоп'янка віддало своє молоде життя 38 юнаків і дівчат.

Мені незабаром виповниться 15 років. Я люблю читати історичну художню літературу. З неї я дізнаюсь, що немало подвигів було здійснено

п'ятнадцятилітніми в ім'я свого народу. Але про те, що моя недалека сусідка в свої 15 років була зв'язковою між двома сотнями, я навіть і не здогадувався.

...Сім'ю Рошків в Лоп'янці знають всі. Про них завжди люди говорять з великою повагою, як про борців. Це про чоловіка Рошка Павла, який називав себе в'язнем мордовських таборів, на жаль, в 1991 році помер, і його дружину Лешко-Рошко Катерину. Саме тітка Катерина розповіла мені все: і про себе, і про свого чоловіка, а також про події національно-визвольних боїв на наших теренах в ті далекі від мене 40-50 роки ХХ ст.

Вона народилася в 1929 році в родині Лешко, бідних господарів села. До школи майже не ходила, не мала в що взутися. Читати і писати навчилася самотужки. Дуже була здібною до науки, допитлива, цікава до всього, що її оточувало. Коли рідним селом прокотилася хвиля війни, не злякалася як інші дівчата, не ховалася за стінами домівки, а бігала дивитися на німців, їхню зброю.

Тайком довідалася про підпільників, які ведуть боротьбу за самостійну Україну. В 1943 році вистежила, що в одній із запустілих хат переховуються поранені підпільники. Про це почала розпитувати в старшого брата, який надовго кудись зникав в лісах. Пораним почала приносити хліб, молоко, але так, щоб ніхто не бачив. Тільки через роки дізналася, що це був підпільний шпиталь, де працювало багато лікарів. За рік його існування в селі не було жодної облави. Скільки повстанців поправили тут своє здоров'я, ніхто так і не знає. І в цьому була і її допомога. Так вона маленька, худенька дівчинка увійшла в довіру до сотні «Грізного» (Юліан Леонович Стурко з Перегінського). А згодом доля звела її з полковником Різуном - Греготом (Микола Андрусак). Саме між цими великими людьми, знаними серед повстанців була зв'язковою тендітна дівчинка, яку ніжно називали Катрусєю. Вона і зараз маленького зросту, худорлява. А якою вона була в ті роки, навіть не могу собі уявити.

Дуже раділа тітка Катерина, коли весною 1944 року в Лоп'янку було перебазовано німецьку друкарню із Долини. Чула, що там було створено бібліотеку з підпільних видань, історичної літератури. Там крайовий провід видавав повстанські листівки. Вона їх бачила, читала. Тут були заклики до боротьби, переконання не коритися більшовицькій адміністрації, допомагати повстанцям.

Восени 1944 року був організований вишкіл сотні «Грізного» у лісах над Лоп'янкою і Грабовим. Тут здобували бойову підготовку десятки юнаків з навколишніх сіл. Серед них був брат Катрусі. Дівчатам з села доводилося підтримувати повстанців продуктами харчування, білим полотном, що служило замість бинтів. І знову серед них Катруся. Жителі нашого села показували

високий приклад самопожертви у боротьбі з ворогом. В 1947 році в селі Лоп'янка і Спас повстанці знищили приміщення сільради, молочарень. В 1948 році підпільники зруйнували телефонну лінію у Лоп'янці, а у Спасі спалили міст вузькоколійки.

Але разом з тим були все тривожніші повідомлення про втрати серед повстанців. Вороги вдавалися до різних облудних шляхів боротьби. Підкуповували донощиків і агентів, псевдо бандерівців. Зрадники виказували місця підпільників. Провокатор виказав криївку в селі Дубшера, Погорілець, Лоп'янка, з повстанцями яких була зв'язана Катруся, повідомляла їм цінну інформацію...

Вони зустрілися в Станіславській тюрмі на очній ставці. Сімох хлопців, закатованих майже до смерті, привели на впізнання. Знайомі обличчя з'явилися в пам'яті, але переборола себе і не призналася.

У тюрмі була складена пісня

У неділю рано
автомати грали -
червоні собаки
партизан шукали.

Найшли вони бункер
та й стали стріляти --
молодим повстанцям
казали ся здати.

Молоді повстанці
довгий час стріляли,
останньов гранатов
всі ся розірвали.

«Слава Україні!» -
разом закричали.
Московський загарбник
до бункера влізає.

Молодих повстанців з бункера витягали,
з бункера витягали,
на сани складали,
біля гарнізону сани встановляли.

І людей зганяли,
щоби сі дивили,
кого з партизанів
у селі забили.

А люди стояли,
мовчки сі дивили,
за невинні душі
мовчки сі молили.

Вітер повіває, підносить волосся.
Вітер повіває, волосся жовтіє,
а на партизанах
тризуб золотіє.

Її били жорстоко і вперто, але крім не знаю, нічого не знаю, вороги нічого не почули. В 1952 році був суд: вирок 25 років з виселенням у табори, а їй було всього 23 роки. Вісім місяців закритої тюрми в Іркутській області – без права писати листи, приймати передачі. Тримали їх у підвалі, звідки видно було тільки чоботи вартового і то через загразоване віконце. Дні рахували по зміні: день-ніч.

На Великодні свята конвоїр вперто вимагав, щоб вони ходили по камері і не зупинялися. До віконця камери припурхнула пташка, а в дзьобику була квітка. Як вони тоді плакали! Це Бог надіслав їм такий подарунок. Через вісім місяців – мордовські табори. В одному бараці було 5 тис. молодих дівчат. Тут вона познайомилася з такими ж підпільницями як і сама: з Львівщини, Тернопільщини, Рівного. Боротьба за Україну не припинялася і тут. Співали українських пісень, складали вірші, виявляли супротив тюремним наглядачам. Не впасти духом і не скоритися – це стало символом їхнього життя. Життєдайною силою була Любка, як її з любов'ю називали дівчата (прізвища не пам'ятає на жаль). Вона була з центрального Проводу з Львівщини. Як могла Люба, так підбадьорювала дівчат, а декого поматеринськи гладила (їй було за сорок). Одного разу вона вирішила втекти, але спроба була невдалою. Повернули її в люті морози. Всіх дівчат вивели на площу перед баракком, де катували Любку, обливаючи її холодною водою. Вона помирала зі словами – «Україна буде вільною!».

... А в сусідньому таборі відбував покарання брат Катрусі. Вони обмінювалися листами. Саме через листи познайомилася з Рошком Павлом з Львівської області, який відбував покарання разом із братом Катрусі. Листи їх поєднали.

Підпілля, в якому був Рошко Павло перебувало в Мізуні, Сеничові, Вигоді. Навесні 1951 року в Мізунських лісах провокатор навів на них облогу. Зв'язали колючим дротом, відправили в тюрму. 1952 року був суд – 25 років тюремного ув'язнення по статті 54- 1а, п.8, п.11.

Відправили на Калиму, але і тут боротьба продовжувалась. В 1953 році Рошко Павло - один із організаторів повстання проти тюремного режиму і нелюдського ставлення до в'язнів. Тільки танки змогли придушити повстання в таборі. Стріляли всіх, він чудом залишився живим. Тих, що залишилися живими, а їх було небагато, було відправлено до тюрми в Іркутській області, що славилася своїми жорстокими методами приборкання непокірних. Звідси – табори в Мордовії.

Сімнадцять років тюрем. Звільнили в грудні 1967 року. Привіз додому три цінні речі – щоденник, книги і альбом з фотографіями. Щоденник починається датою - січень 1956 рік і віршем В.Сосюри «Любіть Україну, як сонце любіть». На волі цей вірш був заборонений, а вони в тюрмі його знали напам'ять. Тут же законспектована історія боротьби всіх народів світу за свій державний лад. Треба дивуватися витримці, силі цієї людини, яка в жаклих умовах вивчає історію стародавнього світу, всесвітню історію, історію України, праці видатних істориків України. Акуратно виписані рядки, де сказано про віковичну боротьбу українського народу за свою державу. Тітка Катерина подарувала мені один листок щоденника свого чоловіка – це законспектована праця історика Миколи Костомарова, а ще я переписав куплетики віршів:

... Їм легко знущатись, коли він убитий,
Оскорбляти мовчання моє,
Но ему все равно: на всклоні він лежить,
Де брата ниць його схоронив.

(Невідомий поет)

Я зробив все, тепер прощай
Напрасний був мій труд,
Я уходжу, мій милий край,
Мене за морем ждуть.

(Шотландська балада)

Тут є вірші Гете, Гейне, Байрона і ін. письменників зарубіжної літератури, всі вони пройняті глибоким патріотизмом.

... Тітка Катруся в 1956 році попала під амністію, радості не було меж: вона повертається додому. Але повернулася, а тут лист від Павла – приїдь - і поїхала. Одружуватися йому було заборонено. Вона повернулася додому, а потім ще раз провідала Павла вже з трирічним сином на руках. Потім її викликали в Івано-Франківське КДБ. Ще допитували, називали її, чоловіка і дитину бандерівцями. Казали, що він ніколи не вийде на волю, бо він зрадник, перед батьківщиною і нею, Катрусею. На все це вона відповіла : «Такі люди не зраджують». А через три тижні Павло повернувся додому. Комуністичному режиму Павло не скорився. На стриху у нього завжди був синьо-жовтий прапор. Він завжди вірив в те, що Україна буде незалежною, соборною, вільною державою.

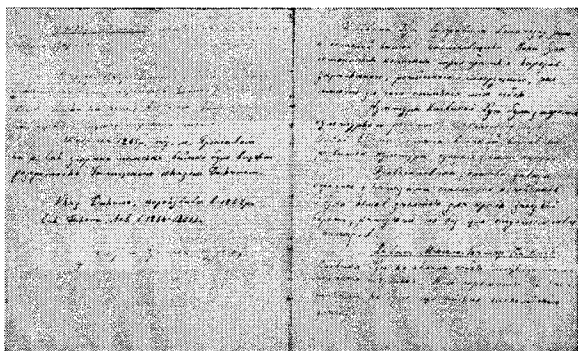
Помер Павло Ількович 27 лютого 1991 року, якраз в найбільш вирішальний рік – коли утверджувалась Незалежна Україна.

Молоде покоління місцевих патріотів несло його труну, а напереді синьо-жовтий прапор. Попрощатися з побратимом приїхали колишні бойові друзі з навколишніх сіл, районів і областей.

Я слухав тітку Катерину і думав, якою була б моя Україна, якби всі депутати Верховної Ради, високопоставлені особи в нашій державі так любили свій народ, свою Україну, як вони прості люди з мого рідного села.

Я низько схиляю голову перед світлою пам'яттю тих, хто віддав своє життя за Волю, Свободу, Незалежність нашої України. Я закликаю всіх: "Любіть Україну так, як любить її тітка Катерина – «Катруся»" !

ЗІ ЩОДЕННИКА РОШКА ПAVЛA ІЛЬКОВИЧА – В'ЯЗНЯ МОРДОВСЬКИХ

Щоденник, привезений із тюрми Рошком Павлом Ільковичем

В 1959 році 12 травня мене перевезли із Віхоровки на Чуну 0-4 лагпунт. Пароплав Луначарський відплив із Магадана 5 листопада 1958 року. Морем, яке називається Охотське, плилисмо 7 днів, а 12 того ж місяця вивантажили із пароплава і повантажили у вагони. Тут же повезли на Хабаровськ, а із Хабаровська попрямували на Тайшет, лагпунт 470-ий, Віхоровка, це було 23 листопада 1958 року, а 24 на другий день нас перевели на лагпунт – Віхоровка 11 лагер.

Перший раз до мене на побачення приїхали батько та сестра Оля на лагпунт Віхоровка 11, числа 30 листопада 1958 року.

Переїхав із Віхоровки центрального Бура знову на Док у Чуну 17 лютого 1961 року де пробував до 22 березня 1961 року. Цього дня був вивезений на етап через недовіру у начальства у Тайшет, куди прибув 23 березня 1961 року.

Перебуваючи у висланні туга за рідним краєм вилилася такими рядками

Річка, ліс. Закурена дорога,
Та село, та синій небокрай,
Так тебе я згадую, мій краю,
В чорні дні болю і тривоги.

Я таким несуч тебе в душі
Знав таким, таким тебе покинув,
В'ється хміль за хатою над тином
За садком ставок і комиші.

І тепер неначе на долоні,
Бачу кадри з юності ншої.
Краю мій! Обірваний, замордований,
Хто залічить серця мого рани?

Тільки б сам себе полікував,
Рідною водою наших Карпат.
Серце розривається на двоє,
Як згадаю шум прекрасних гір.

10.04.1955 р.

Мордовія. 1962 р.

Кокчетав. 1960 р.

НА ЗАСЛАННІ В МОРДОВІЇ

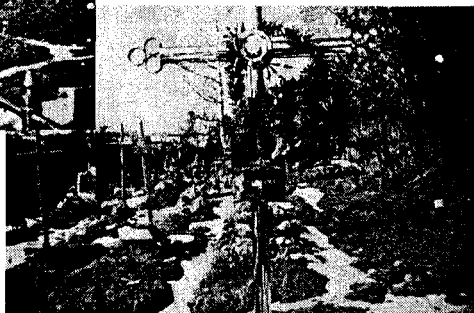
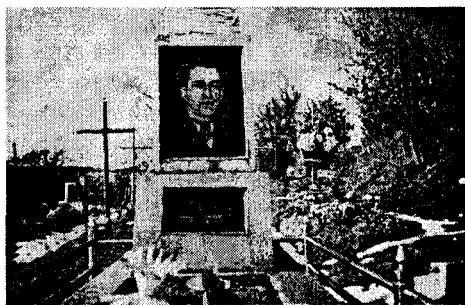
*Бараци, бараци...
Скільки сліз бачили ви..?
Скількох людей погубили ви..?*

Дуже тяжко слухати спогади людей про далекі 40 – 50 роки ХХ ст.

Біль і лють закипає в грудях при цих розповідях. Адже були сім'ї, діти яких опинилися по різних сторонах фронтів : одних забрали у Радянську Армію, другі стали воїнами УПА. Але більшість із тих, хто був учасником бойових дій у лавах Радянської Армії, повернувшись додому ставали активними борцями за Україну уже у рядах УПА. Воєнні дії за волю України на теренах Рожнятівщини продовжувалися до 1952 року.

Спить спокійно борці за Україну

ЗІ СПОГАДІВ ПЕТРІВНИКА ПАВЛА МАРТИНОВИЧА

*Павло Мартинович і дружина Катерина Михайлівна –
учасники бойових дій*

Згадаю про свої юнацькі роки і про своє рідне село. Наші люди дуже тяжко працювали на рідній землі. Але були свідомі, що треба краще жити і боролися за це. Такими борцями були : Гелин Григорій, Гелин Стефан, Мартини шин Михайло, Грабовець Микола, Кос Степан, Кос Михайло, Зубик Іван – їх вже не має в живих. До війни в нашому селі не було бібліотеки. Кожен свідомий українець мав Кобзаря, історію України і інші книжки українського напрямку. Зберігали цю літературу від польського ока, бо за одну цю книжку можна було поплатитися своїм життям.

Не було в селі лікарні. Була тільки школа у колишньому будинку лісничого. Сам лісничий поляк з початком війни покинув село і виїхав невідомо куди.

Я ходив до цієї школи в 1940 році. Це було за перших совітів. Одного разу приїхали більшовицькі політруки і зайшли до школи. На стіні висіла ікона з розп'яттям Ісуса Христа. Чекіст став на стілець, зняв ікону і кинув на землю так, що вона розлетілася на дрібні кусочки. Ось такі були наші визволителі. Після цього я вже до школи не ходив. Ми були ще молоді, але вже усвідомлювали,

---

що на нашу землю прийшла велика біда. Ці вороги нашого народу довго не затримались – всього два роки. Та на їх місце прийшли вороги із заходу – німці. Вони почали убивати, вішати, знущатися над нашими людьми. Що нам залишалося робити? Тільки один вихід: брати в руки зброю і боротися з ворогами. Зброю приходилось діставати, або загинеш, або зброю дістанеш у ворогів. Так молоді юнаки ставали в ряди повстанського війська зі зброєю в руках.

В нашому селі були підпільні лікарні у партизанських криївках, де лічилися ранені повстанці. Ці криївки знаходились в таких урочищах: Хащоватім, Погаре, за Лазовим. Цим всім завідував партизанський війт Станичний Михно Тимофій – Береза (псевдо). Медсестрами були молоді дівчата. Їх можна назвати хірургами. Тому що вони навіть кулі виймали із тіл поранених повстанців. Медсестрами були: Мартинишин Катерина Михайлівна – псевдо Ластівка (тепер моя дружина), Масник Марія Михайлівна, Лешко Анна Іванівна, Кос Катерина Миколаївна, Гавриш Марія, Безрукова Таня і багато інших дівчат, що допомагали підпіллю. Вони були підпорядковані Михно Тимофію – Березі. Це був відважний організатор. Його дружина і зараз проживає в селі. Багато було непорозумінь. Енкаведисти заслали в наші тили своїх агентів. Різними способами намагались вести пропаганду серед населення проти повстанців. Багато загинуло ні в чому не винних людей.

Згадаю одну подію нашого села. В селі був священик Орішкевич. Він мав сина і три доньки. Одна з доньок Ліда була при німцях вчителькою. Тут же вчителював молодий юнак Мельникович Михайло Степанович. Вони були закохані одне в одного. Михайло пішов у ряди повстанців. Батько заборонив Ліді зустрічатися з ним. Дочка просила батька, щоб він повинчав їх з Михайлом, та батько навідріз відмовився. Михайло був у партизанському відділі сотником під псевдо Яструб. Згодом Ліда народила сина і отруїлася, залишивши сина сиротою. Батько хлопчика Михайло-Яструб загинув в селі Рахиня Долинського району. Дитину виховувала мама Ліді в селі Сівка Калуського району.

Тепер знову про себе. Я один із нашого села залишився живим з тих, хто був учасником Українського Руху. Всі, хто був зі мною, загинули або вже померли. В 1942 році я вступив в юнацьку організацію Пласт. Наш табір був у Вировитому. Тут ми проходили підготовку до відділу. Зі мною зі села були Кічак Іван, Кузьмин Василь Іванович, Кузьмин Василь Михайлович, Новодворський Микола, Масник Іван Дмитрович, Зубик Іван, Мельникович Михайло, Лутчин Антон, Лешко Павло. Нас розприділили по відділах. Я був направлений до сотні Трембіта, сотник Гайдамака.

Наша сотня базувалася між селами Суходіл і Ілемня на горі Стоббі. Така моя дорога була дуже далека, аж до Воркути.

Мені зараз цікаво знати, де ті убивці, котрі були в Рожнятові: енкаведисти Бойов, Проходько, які закатували багато нашого народу. Енкаведисти вистежили нашу

криївку у Дригановім. Тут загинув стрілець із сотні Журавлів Мельникович Микола. Був вистежений повстанський шпиталь у Хашуватім, де лікувалися поранені стрільці. При облаві загинули Гавриш Василь, Лешко Кирило, юнак з Долини.

Щоб повстанські документи не попали до рук енкаведистів, я заховав їх у криївці під Березником. Мені прийшлося заховати звіти, котрі я складав про події на наших теренах. Я був у повітовому проводі писарем, підлеглим у провідника Служби безпеки Буриверха. В той час я тяжко захворів, у тяжкому стані пролежав місяць. За цей час загинув мій командир у Мелеціні. Більшовицькі агенти з нашого села наводили енкаведистів на наші криївки. Мене заарештували і почалось моє поневіряння по тюрмах і лагерьх Воркути: шахта, копальня. Коли помер Сталін, малолітніх звільняли. Звільнили і мене. Але в рідний край повернутись заборонили. Я поїхав в Донбас. Працював на будівництві. Зараз проживаю в Павлограді, маю двох синів і дві дочки.

Моє серце радіє, коли бачу наш Герб-Тризуб, жовто-блакитний прапор – це наше найсвятіше, що ми здобули в боротьбі.

Слава Україні! Героям слава, які загинули на полі бою і в неволі!

З Господом Богом – вперед!

Наші односельчани були відданими борцями з фашистами, з більшовиками.

Ще і тепер про ті тяжкі дні складають вірші. Ось один з них.

МОЄ СЕЛО

Сумне, туманом повите
Село моє в сорок дев'ятім.

Людей із хат виганяли
і до Сибіру відправляли.

А серце рвалось на шматки
Земля стогнала українська,
Бо топче вже її нога,
Зовсім чужа – чужинська.

Мами стогнали і кричали:
Дітей їх били і топтали
А ми живі були і сильні,
І вижили в неволі зимній.

Вітри, морози –
а ми голодні й голі.
Та не дав нам Бог
Загинуть у неволі.

Прийшла година та—
Нам волю об'явили.

І в рідне село

Ніби на крилах прилетіли.

Ніхто, ніщо не зможе замінити

Куток, де народились ми.

Колиску ту на воросках,

Що колисали мами нас.

Не цурайтеся, діти і дорослі,

Не відзивайтеся поганими словами,

Про те село, в якому народились,

Де проживають наші мами.

Село, хоч бідне, але рідне

Для кожного із нас.

То ж бережіть про нього згадку,

Де б не занесла доля вас.

Ми низько схиляємо голови перед тими, хто віддав своє життя за наше сьогоднішнє, кому ми завдячуємо життям у вільній, незалежній державі. На їх честь у нашому селі зведені символічні могили, поставлені пам'ятні знаки борцям за Волю України.

Опустило небо крила,
Де у полі рана,
Там насипана могила
Із людської шани.

І стоїть вона широка,
Бо є серцем села.
І над нею хрест високий,
Та ще вище воля.

Символічна могила борцям за незалежність України

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

*Це ж треба мати сатанинський намір,
Чайть в собі невеликовний сказ,
Щоб тяжко так знуцатися над нами
Та ще й в усьому звинуватить нас.*
Ліна Костенко

Гелин Степан Васильович

1906 р. народження, с. Лоп'янка Рожнятівського району, українець, освіта початкова. Проживав в селі Лоп'янка, селянин. Заарештований 12.04.1941 року. Звинувачення: член ОУН, псевдо: Лазар, Лімниця. Особливою нарадою при НКВД СРСР 25.10.1941 р. засуджений на 8 років позбавлення волі. Реабілітований 19.12.1964 р.

Гелин С. В. з братом
і Ленько А. М. до війни
30-і роки ХХ ст.

Дрига Антон Іванович

1921 року народження, с. Лоп'янка Рожнятівського району, українець, освіта початкова. Проживав нелегально. Заарештований 23.08.1944 р. Звинувачення: воєк УПА (1944). Військовим трибуналом 271-ї СД 03 09.1944 засуджений до розстрілу. Розстріляний 11.12.1944 р., місце поховання невідоме. Реабілітований 25.11.1993р.

Кічак Іван Миколайович

1919 р. н., с. Лоп'янка Рожнятівського району, українець, освіта початкова. Рядовий 275-го СП (м. Бузулук Оренбургзької області, Росія). Заарештований 29.06.1941 року. Звинувачення: член ОУН. Військовим трибуналом Приволзького військового округу 1941 року засуджений до розстрілу. Розстріляний 25.12.1941 р.

Кузьмин Анастасія Іванівна

1930 р.н. с. Лоп'янка, українка, освіта початкова. Заарештована 31.10.1952 року. Звинувачення: постачала воякам УПА продукти. Військовим трибуналом військ МДБ Станіславської області 09.12.1952 р. засуджена на 25 років позбавлення волі. Реабілітована 06.09.1991 р.

Ленько Антон Михайлович

1909р.н. с. Лоп'янка, малописьменний. Заарештований 05.01.1951р. Звинувачення: збирав продукти і гроші для УПА. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 15.03.1951 р. засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років обмежений в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 17.02.1993 р.

Ленько А. М. з дружиною 30-і р. ХХ ст.

Ленько А. М. у тюрмі

Ленько А. М. на волі після 25 р. тюрми

Лешко Антон Юрійович

1919 р.н., с. Лоп'янка, українець, освіта початкова. Проживав нелегально. Заарештований 23.08.1944 року. Звинувачення: вояк УПА (1944). Військовим трибуналом 271-ї СД 03.09.1944 р. засуджений на 10 років позбавлення волі і позбавлення в правах із конфіскацією майна. Загинув 05.06.1947 р. у в'язненні, місце поховання невідоме. Реабілітований 25.11.1993 р.

Мартинишин Іван Васильович

1916 р.н., с. Лоп'янка, українець, освіта початкова. Проживав нелегально. Заарештований 28.03.1946 р.. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Палій. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 25.06.1946 р. засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років обмеження в правах із конфіскацією майна. Реабілітований 12.01.1995 р.

Лешко Михайло Григорович

1927 р.н., с. Лоп'янка, українець, освіта початкова. Працював лісорубом Долинського ліспромгоспу. Заарештований 05.01.1951 р.. Звинувачення : збирав продукти й гроші для УПА. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 10.03.1951 р. засуджений на 25 р. позбавлення волі та 5 років обмеження в правах із конфіскацією майна. Реабілітований 17.02.1993 р.

Лешко-Рошко Катерина Миколаївна

1931 р.н., с. Лоп'янка, українка, освіта початкова. Заарештована 15.03.1953 р. Звинувачення : інформатор ОУН, готувала їжу членам ОУН. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 09.05.1953 р. засуджена на 25 років позбавлення волі та 5 років обмеження в правах із конфіскацією майна. Реабілітована 26.06.1992 р.

Лешко Михайло і Масник Тарас

Лешко Катерина (1931-2002 р.)

Мартинишин Катерина Михайлівна

1923 р.н., с. Лоп'янка, українка, освіта початкова. Проживала в с. Лоп'янка, селянка. Заарештована 20.12.1949 р. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Ластівка, санітарка ОУН, зв'язкова криївки Чорноти. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 11.10.1950 р. засуджена на 25 р. позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітована 07.10.1992 року.

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА ДІЯЛЬНОСТІ ОУН – УПА НА ТЕРАНАХ РОЖНЯТІВЩИНИ

Окрасою нашого краю є ліси. Своім зеленим килимом вкривають вони передгір'я, нижні і середні частини гір, де їхня верхня межа підіймається до висоти 1500 – 1600 м.

Це підгірські мішані ліси – букові, ялицеві ліси, а ще вище гірський пояс чагарникового криволісся. Бойківщина має багато джерельної води, здорової та приємної на смак.

УПА на Станіславщині вийшла з Української Національної Самооборони УНС.

У 1942 році в чудових Карпатах були створені військово-вишкільні табори ОУН, особливо варто відзначити військову школу кадрів ОУН «Тигри».

А військові відділи УНС почали діяти у травні-червні 1943 року у зв'язку з активізацією в Галичині польських загонів АК. Польський емігрантський уряд у Лондоні вирішив силами АК здійснити план «Буря»-приєднати Західну Україну до Польщі до приходу туди советських або союзних військ.

З активізацією протиукраїнських дій АК виникла потреба створення другої військової бази в Карпатах. У травні 1943 року Роман Шухевич видав наказ створити в Карпатах військово-вишкільні табори та зайняти Янівський полігон.

У червні 1943 року на території Станіславської області було організовано дві підстаршинські школи. Перша носила назву ім. Симона Петлюри (командир «Степовий») з постоем на Піп-Івані у Чорногорі, а згодом на горі Тарниця біля

Космача та «Беркути» (командир «Козак»); військову школу кадрів ОУН – «Тигри» було створено раніше. Школа «Тигри» підготувала курінь «Сіроманці», який очолив Дмитро Карпенко «Яструб». Вже у вересні 1943 року на Станіславщині діяло 9 із 12 військово-вишкільних таборів.

Наказом Головного Штабу УПА створювалися оперативні групи: УПА-Північ, УПА-Захід, УПА-Південь. Тим самим наказом відділи УНС включалися до УПА. З них було сформовано УПА-Захід на чолі з Василем Сидором – «Ростиславом Вишитим»- із Соколя, який командував групою і організував вишкіл молодих бійців у лісах над селами Лоп'янка і Грабів. «Загинув 17 квітня 1949 року біля Перегінська». Наказом № 17 від 1 березня 1944 р. у рамках групи УПА-Захід створювалось 5 військових округів (ВО), в тому числі ВО ІУ «Говерла», що охоплював Станіславську область.

Німецькі окупанти робили відчайдушні спроби придушити повстанський рух, ліквідувати військово-вишкільні табори в Карпатах. У вересні 1943 року каральна акція польової жандармерії з Долини на табір «Пюрлаш» під Магурою, де вишколювалася подільська сотня УПА «Трембіга» (командир «Бродяга»), закінчилась для німців повною поразкою. Командиром військової округи «Говерла» був член крайового проводу ОУН «Захід-Карпати» провідник «Грім» на прізвище Микола Твердохліб. Четверта військова округа Говерла діяла на теринах теперішньої Івано-Франківської області (Рожнятівський, Волинський, Богородчанський райони). Військова округа складалася з відділів: оперативного, військового, політичного, бойового вишколу, постачання, санітарної служби, зв'язку, жандармерії. До неї входили три бойових відтинки: «Гуцульщина», «Чорний ліс», «Магура».

Територія нашого району входила до різних тактичних відтинків (ТВ), зокрема – «Чорний ліс» і «Гуцульщина», де формувались найбільш боєздатні курені «Сивуля», «Гайдамаки», «Месники», «Карпатський», куди входили повстанці із Перегінського району і тактичний відтінок «Журавлі» (Долинщина) на території Рожнятівського району.

Сотня «Бєя» стояла в Болехові, сотня «Журавлів» в Погорільці, «Месники» в Підсухах. Ці сотні розбили багато більшовиків, забрали зброї. Під час цих боїв із сотні «Журавлі» загинули стрільці із Лоп'янки Маринець і Лешко.

Восени 1944 року і взимку 1945 року в нашому районі успішно тривав бойовий вишкіл повстанських відділів. Незважаючи на протидію насадженої більшовицької влади на повну силу працювала українська адміністрація. Не обійшлося і без дошкульних втрат. Через велику смертність і поширення черевного тифу довелось розформувати сотні «Снігурів» і «Тютюнників», які навчалися на «Дальній Меле цині». У відповідь на облоги енкаведистів сформовані і озброєні сотні чинили вдалі засідки на напасників. Так, восени 1944 р. сотня «Грізного» (Юліан Леонович Стурко з Перегінського, який вишколював своїх людей біля Лоп'янки і Грабова) нижче Суходола кулеметним і автоматним вогнем зустріла кінний загін енкаведистів. Після короткої сутички наїзники в паніці втекли до Лугів.

Штаб "Хмари". 1946-1947 р.

Курінний "Довбуш" –
Лука Михайлович Гринішак.
Карпати 1950 р.

Українські повстанці. Карпати. 1950 р.

Тоді ж у селі Лоп'янка був організований підпільний повстанський шпиталь, в якому працювали лікарі-євреї. Навесні 1944 року в Лоп'янку перебазовано німецьку друкарню з Долини і створено бібліотеку з підпільних видань і історичної літератури. Там крайовий провід планував видавати повстанські журнали, газети і листівки, але через відсутність спеціалістів продуктивність друкарні була низькою.

По закінченні війни багато військ Першого Українського Фронту було послано для боротьби проти УПА. Та червоноармійці вивели своє небажання і нездатність воювати із борцями за волю. Деякі переходили на бік УПА. Зіграли свою роль повстанські листівки, які розклеювали на видних місцях.

На дошкульні удари УПА і ОУН - підпілля та різні форми народного опору ворог відповідав кривавим терором, виселенням в Сибір. Виселення набрало найбільшого розмаху в 1946-1948 рр. В 1947 році було виселено всіх жителів Лецівки, близько половини населення Дубшари, Підлісся, Погорільця і Рознятого. Всього з району було виселено майже 8 тис. чоловік. Скільки виселено з Лоп'янки - не підраховано.

Більшовики використовували найстрахітливіші форми боротьби з ОУН - УПА. Головна увага приділялася формуванню спецвідділів під виглядом

боївок УПА. Їхнім завданням було компрометувати своїми злочинними діями український національний рух і прискорювати ліквідацію націоналістичного підпілля та його керівництва. Енкаведисти у формі УПА вішали, гвалтували, виколовали очі, відрізали вуха, намагаючись викликати ненависть місцевих мешканців до націоналістів.

ІЗ СПОГАДІВ ВАСИЛЯ КУКА – ОСТАННЬОГО КОМАНДИРА УПА

Я б хотів звернути увагу на спецоперації МДБ з використанням отруту, які проводилися в 40-50 роках проти учасників українського підпілля. Ці операції Москва планувала і проводила з особливою зухвалістю, всупереч усім міжнародним військовим конвенціям. Використання спецзасобів МДБ проти українських підпільників та мирного населення у Західній Україні не має за масштабами аналогів у світовій практиці.

Найактивніші токсичні речовини у вигляді газів та рідини із сильною наркотичною дією, було широко застосовано проти українських повстанців в 1947 році. Попередньо з 1942 по 1946 р. відомий вбивця Євгена Коновальця П. Судоплатов, як шеф особливої групи, особисто наглядав за лабораторією «Х» - спец камери, де перевірялася дія створеної отрути на засуджених до страти політв'язнях. Ще один «академік» Муромцев, завідуючий бактеріологічною лабораторією, розробив для боротьби з українськими повстанцями новий вид бактеріологічної зброї. Цю отруту війська НКВС, за багатьма свідченнями очевидців, підсипали навіть у сільські криниці в Західній Україні.

Хрушов регулярно скликав спеціальні наради, в яких брали участь командувачі Прикарпатського військового округу та прикордонних військ, керівники західних областей УРСР. Кожен з них доповідав про плани ліквідації лідерів націоналістичного підпілля. Тобто команди виходили безпосередньо з Кремля, точніше з вуст першого секретаря ЦК Компартії, а спецоперації розроблялися вже відповідними відомствами. Убивствами Ребета, Бандери займався безпосередньо Хрушов.

Наступною благодаттю комуністичного раю стала примусова колективізація. «Першою ластівкою» нового кріпацтва був колгосп «Нове життя» в Рожнятові, заснований в 1947-1948 рр. В 1951 році колективізацію в обидвох районах було закінчено. Організація нових господарств проводилась способом облав примусу. Побої, погрози, залякування зброєю підкреслювали добровільність вступу в колгосп і водночас колективний опір селян.

Багатих господарів виселяли в Сибір і Караганду, тавруючи словом

«куркуль». Із Лоп'янки в 1948 році був виселений Кос Михайло і Гелин за те, що в них були гарні будинки, які сподобалися більшовикам і їхнім прихвосням. Людей виселили, а будинки розібрали «на побудову комунізму».

Жахливе зубожіння селян після колективізації утруднило про харчування і обмундирування підпільників та відділів УПА. Визвольний рух зазнав болючих втрат через загибель багатьох керівників ОУН—УПА. Так, 13 квітня 1949 року, після жорстокої сутички загинув в урочищі «Яла» командир УПА-Захід полковник Шелест (Василь Сидор) із дружиною і п'ятьма його соратниками.

Ще болючішим ударом була загибель у нерівному бою із більшовиками командуючого УПА, Голови Генерального Секретаріату УГВР і Голови Проводу ОУН на українських землях генерала Романа Шухевича, що сталась 5 березня 1950 року в селі Білогорщі під Львовом. Пост керівника ГК УПА перейняв полковник Василь Коваль.

У жовтні 1952 р. підірвався на міні керівник одного з відтінків «Кулемет», загинув і «Грім».

Отак, розстрілами, тюрмами, отруєнням, таборами, голодом, наркотиками і газами, радянська влада «виховувала» братніх українців, що посміли повстати за правду і волю на своїй землі.

Надія на визволення, підтримувана живими учасниками повстанського руху, увінчалась розпадом ненависної імперії і здобуттям Незалежності України. Героїчна боротьба ОУН—УПА, що була логічним продовженням змагань попередніх часів, приближувала цей день. У вирі визвольної борні сотні жителів нашого села віддали своє життя за Україну, за її волю, боролись чесно і самовіддано, з твердим усвідомленням: якщо немає борців за волю, то гине й сама воля! Воля не загинула! В нелегких зусиллях Україна утверджується в сім'ї великих миролюбних держав світу.

Настав час одностайності у відродженні нашої нації, виконанні закличного звернення геніального Івана Франка: «Нам пора для України жити». Цей заклик маємо всі як один свято втілювати в життя. А тим, хто не дожив до наших днів, скажімо щиро і відверто: «Слава Героям!»

В роки війни на території села загинуло багато воїнів Радянської Армії, які визволяли село від фашистів. Їхні тіла були поховані у братській могилі на місцевому цвинтарі і в центрі села. Пізніше відбулося перезахоронення у Рожнятові, серед них спочиває молодий юнак із Дагестану Василь Шевцов. Жителі села його поховали на місцевому цвинтарі, а документи, які були при ньому, зберегли.

Від фашистів село було звільнено в жовтні 1944 р.

Більше 30 чоловік повернулося додому з війни і продовжили боротьбу з радянською владою за Україну у лаві УПА.

За звільнення села загинули представники різних народів. Василь Шевцов із міста Кизляр (Дагестан). Поряд з ним загинули ще чотири юнаки, імена і національність яких не було встановлено. На місці їх захоронення встановлено пам'ятний знак борцям за волю України від фашистських загарбників.

Пам'ятник. Борцям за волю України від рук фашистських загарбників.

Після закінчення війни була відшукана родина Шевцових. Брат Петро Шевцов дуже часто відвідував село і могилу загиблого брата, підтримував зв'язки з учнями школи. На місці загибелі Василя Шевцова встановлена пам'ятна дошка, а вулиця названа його іменем.

День Перемоги. 8 травня 1988 року.
Петро Шевцов із дружиною. Урочиста лінійка у місцевому парку.

Ми їм низько вклоняємося.
Покладання вінків до могили
загиблих воїнів. 1988 р.

Цікавий факт історії. Батьки Шевцових були вивезені в далекий Дагестан, як “куркулі”. Один з братів, Василь Шевцов знайшов свій вічний спокій у рідній українській землі. Нажаль в молодому віці, йому було всього 20 років.

Брат Петро завітав вперше на українську землю в 1974 році, коли було встановлено зв'язки учнів місцевої школи з його родиною. Від того часу він майже кожен другий рік приїздив на Україну, як на свою рідну землю. В 1976 році з ініціативи Петра Шевцова, до тридцятиріччя перемоги над фашистами було організовано мотопробіг.

Педагогічний
колектив
Лоп'янської школи
і учасники
мотопробігу.

В 1988 році делегація учнів і вчителів Лоп'янської ЗОШ відвідали місто Кизляр.

Повоєнна молодь села Лоп'янка в національному одязі.
1946 рік.

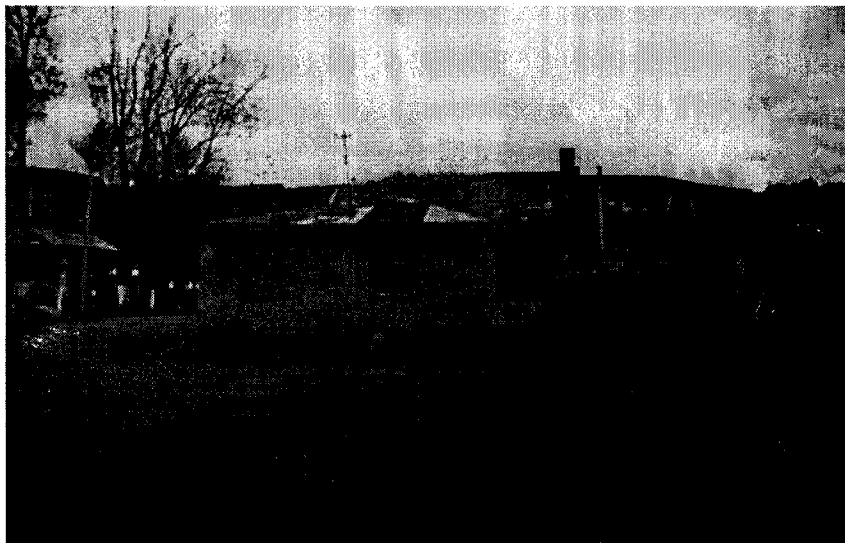

1. Лутчин Василь
2. Лешко Іван
3. Зубик Василь
4. Лешко Михайло
5. Лешко Василь
6. Божик Полагна
7. Лешко Катерина
8. Божик Олена

Найстаріші будівлі села

Випуск 1998 року.

Розділ VI.

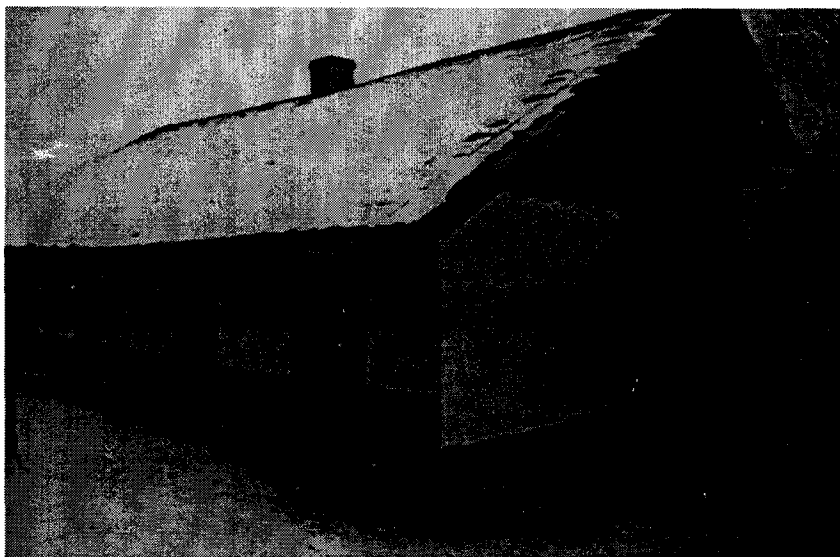
**ЛОП'ЯНСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА
I-II СТУПЕНІВ**

Випуск 2005

15 вересня 1886 року в селі Лоп'янка було відкрито тривіальну школу, де навчалось 180 дітей. Будівлі перших шкіл села не збереглися. Навчання велося німецькою, польською мовами. Українська мова в школі була заборонена. Вчилися діти селян не залежно від майнового статусу. Плата за навчання була доступною для всіх верств населення.

В 1912 році була заснована початкова школа Лоп'янським кооперативом.

Найстаріший корпус школи – це колишній будинок лісничого Замішки, побудований 1885 року.

В 1946 році була відкрита семирічна школа. Середню освіту учні здобували в Рожнятові, а пізніше в Спасі.

З 1958 року Лоп'янська школа стала восьмирічною.

Зі слів Якиміва Миколи Васильовича: “Я працював у Лоп'янській ВШ із 20 січня 1958 року по червень 1958 року вчителем, а з 1 липня 1958 року по 31 серпня 1966 року – директором школи.

Школа була в колишньому лісництві. Заняття проводились у дві зміни, а потім, коли колгосп передав школі контору (колишню резиденцію) – заняття були в одну зміну. Навчалось 214 учнів.”

*Учні села Лоп'янка, які здобували середню освіту у Рожнятівській ЗОШ:
Кузьмин М., Петрівник М., вчитель Соняк Ірина Петрівна.
Рожнятів 15 травня 1958 рік.*

До 1950 року в Лоп'янській семирічці директора школи не було.

З 1950 року були такі директори школи:

1. Діденко Любов Степанівна.
2. Шаранський Василь Дмитрович.
3. Свистович Корнило Іванович.
4. Якимів Микола Васильович.
5. Фіняк Юрій Олексійович.
6. Дудин Михайло Іванович (1976 - 1996 роки).
7. Юрчишин Василь Дмитрович (1996 р. -).

Суспільно корисна праця
у школі. Збір макулатури і попелу.
60-і роки XX ст.

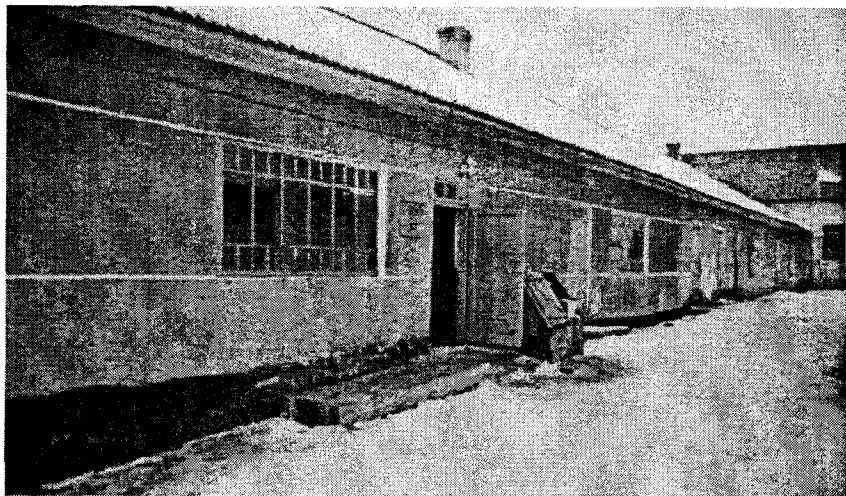
Учні 60-х років XX ст.

Зараз шкільні приміщення знаходяться в чотирьох корпусах. Навчається 284 учні і 33 педагогічні працівники.

Шкільний корпус. Будівля 1954 року.

Шкільний корпус. Будівля 1975 року.

Тому найбільшим прагненням жителів, учнів і вчителів села є дочекатися нової школи. Про це складають вірші.

Моє село

Змійкою хвилястою посеред села
Тече ріка Манявка,
Красується в садах квітучих
Моє село Лоп'янка.

Село моє красиве –
Краса Карпат гористих.
Водились тут олені
В лісах зелених і барвистих.

Ти глянь із Кучери гори,
Подивись униз із-під долоні
Побачиш ріднее село
На бархатному лоні.

Із Кучери гори униз ти подивись
Там у цвіту садів
Побачиш ти дахи хатів,
Що ніби за руки взялись.

І все таке чудове,
І ніби усе є
Тільки школа вже старенька,
Що скоро упаде.

Зібралися всі діти
І підписали реферат
“Збудуйте школу нам,
шановний депутат”.

Вельган Ярослава

18 вересня 2003 року парохом Ярославом Мендюком було посвячено камінь і місце, де буде розпочато будівництво нової школи.

Будівництво школи розпочато восени 2003 року і триває по цей час.

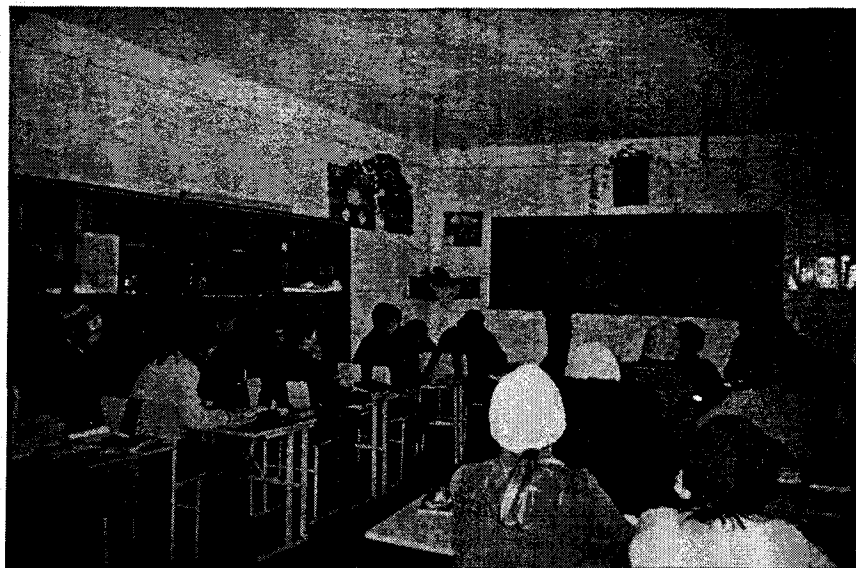
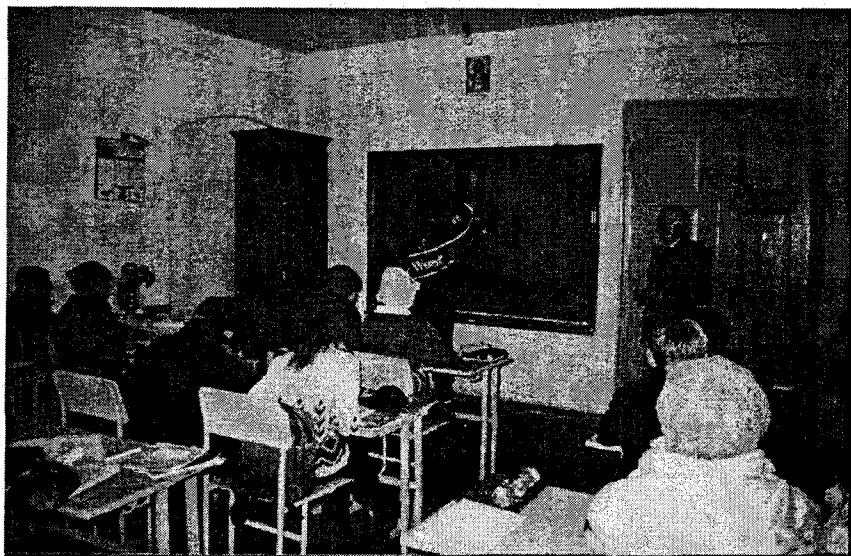
Педагогічний колектив. 2006 рік.

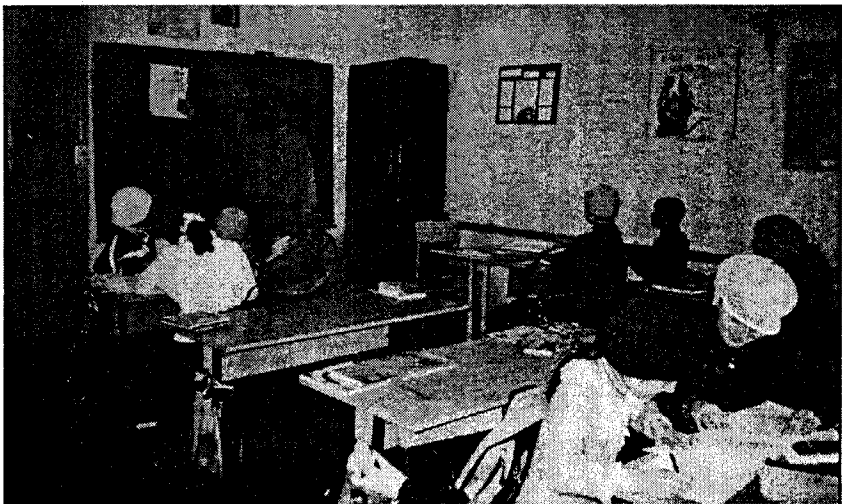

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ ЛОП'ЯНСЬКОЇ ЗОШ I-II ст. 2006р.

№ /п	Прізвище, ім'я, по-батькові вчителя	Рік народж.	Посада, якій предмет викладає	Стаж роботи	Категорія Звання
1	Юрчишин Василь Дмитрович	1964	директор, труд. навчання	17	вища
2	Масняк Любомира Дмитрівна	1953	заступник укр. м. і літ.	31	вища
3	Андрійшин Ярослава Василівна	1950	вчитель укр. м. і літ.	33	вища
4	Сюсько Оксана Михайлівна	1969	вчитель укр. м. і літ.	15	I кат.
5	Кузьмич Надія Михайлівна	1955	вчитель заруб.літ.	29	вища
6	Піщ Ольга Михайлівна	1962	вчитель заруб.літ.	21	I кат.
7	Горан Любов Миколаївна	1957	вчитель історії і права	30	вища, вчитель методист
8	Лаврів Галина Ярославівна	1981	вчитель історії	2	спеціаліст
9	Фалько Світлана Михайлівна	1978	вчитель нім.мови	4	II кат.
10	Бубенко Іван Васильович	1938	вчитель нім.мови	38	вища
11	Ленько Марія Федорівна	1951	вчитель математики	34	вища, ст. вчитель
12	Боркович Ганна Миколаївна	1955	вчитель математики	27	вища, ст. вчитель
13	Мартинишин Ольга Миколаївна	1969	вчитель математики	15	I кат.
14	Дудин Марія Миколаївна	1953	вчитель географії	32	вища
15	Свирид Галина Михайлівна	1961	вчитель біології	20	вища
16	Михайлів Роман Любомирович	1981	вчитель хімії	1	спеціаліст
17	Машків Ярослава Михайлівна	1953	вчитель фізики	29	вища
18	Мельник Ярослава Юрївна	1958	вчитель музики	24	вищий посад. оклад
19	Казимирович Тарас Романович	1961	вчитель фізкультури	21	I кат.
20	Урядка Руслан Васильович	1976	вчитель фізкультури	10	середній посад. оклад
21	Маринець Володимир Зиновійович	1967	вчитель труд. навч.	6	II кат.
22	Лутчин Ірина Василівна	1959	вчитель почат. класів	28	вища, ст. вчитель
23	Міхно Наталія Богданівна	1970	вчитель почат. класів	15	II кат.
24	Половко Любов Антонівна	1971	вчитель почат. класів	12	I кат.
25	Котурбаш Оксана Миколаївна	1972	вчитель почат. класів	14	вищий посад. оклад
26	Лешко Галина Богданівна	1971	вчитель почат. класів	16	I кат.
27	Сюсько Емілія Василівна	1949	вчитель почат. класів	36	вища
28	Ленько Ярослава Василівна	1967	вчитель почат. класів	19	I кат.
29	Якимів Оксана Федорівна	1970	педагог-організатор	13	I кат.
30	Гутак Світлана Василівна	1970	практичний психолог	16	II кат.
31	Ленько Наталія Михайлівна	1980	вчитель почат. класів	6	II кат.
32	Лешко Світлана Богданівна	1979	вчитель географії	4	спеціаліст
33	Луцук Оксана Михайлівна	1960	завбібліотекою	14	спеціаліст

ІДУТЬ УРОКИ НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

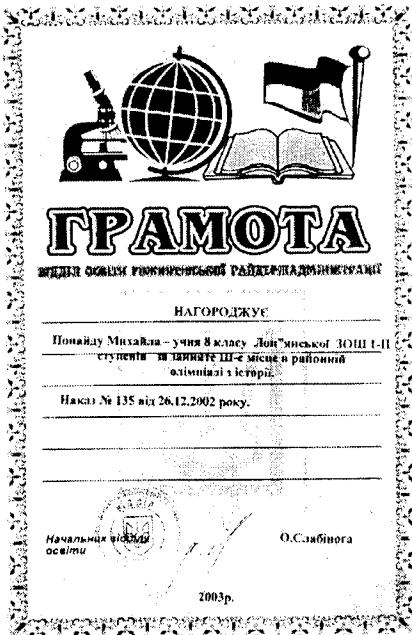
Учні школи беруть активну участь у районних олімпіадах, спортивних змаганнях, де завойовують призові місця.

Лутчин Василь був переможцем районної олімпіади з правознавства. Понайда Михайло Васильович – призер районної олімпіади з історії. Захищав честь району на обласній олімпіаді, де здобув шосте місце.

В школі проводиться дуже багато навчально-виховних заходів, приурочених різним історичним датам, подіям.

В дні Помаранчевої революції було проведено захід “А пам’ять священна... Схід і Захід – єдині”.

*Не знаю, хто нас хоче роз'єднати,
Кому це вигідно, щоб брата різав брат,
Єднаймося, ніхто не може нас здолати,
Єднаймося і буде Україна вся за нас!*

Вибори Президента України 2004 року показали, що в Україні є не тільки зовнішні вороги, які не бачать її бачити сильною, єдиною, вільною. Але є свої внутрішні вороги. І знову, вже в котрий раз, Україна опинилася за крок до поділу. Знайшлися сили, які хотіли поділити нас на Схід і Захід, на три сорти. Але їм це не вдалося.

Ми, молоде підрастаюче покоління, підхоплюємо гімн Помаранчевої революції і скажемо всім:

- Схід і Захід – разом!
- Разом нас багато!
- Нас не подолати!

*Учні
співають
гімн
Помаранчевої
революції.*

*Делегація із села Лоп'янка у Києві
в дні Помаранчевої революції.*

*Кос Михайло, Кос Богдан,
Луцик Володимир, Гутак Михайло*

*Річницю Помаранчевої революції в Києві святкувала делегація
з Рожнятівщини. Вчитель Лоп'янської ЗОШ Маринець В. З.*

Вчитель трудового навчання Маринець В. З. і знаменита баба Параска Королюк на Майдані Свободи

ДОЗВІЛЛЯ ШКОЛЯРІВ

Прощай, Букварику

*Тільки ти один, єдиний тато. Іншого не знайти.
Ми з татом. Учнівський ранок*

День святого Валентина

Бібліотечний урок. "Хліб усьому голова"

Бойківські вечорниці

Осінній вернісаж

Міс школи. Гусак Любомира

ВЕТЕРАНИ ОСВІТЯНСЬКОЇ НИВИ

Серед багатьох гарних і цікавих людей, з ім'ям яких пов'язаний розвиток освіти і культури нашого села були вчителі, які пішли на заслужений відпочинок, а дехто з них пішов із життя. Вони сяяли добре і розумне слово не одному поколінню дітей.

Якимів М. В.
(1958-1966)

Фіняк Ю. О.
(1966-1976)

Дудин М. І.
(1976-1996)

Маринець З.В.
(1967-2002)

Бурлаченко Г. С.
(1961-1988)

Спас С. К.

Соняк І. П.
(1961-1991)

Урядко О. М.

Вони в пам'яті людей житимуть вічно. Це вчителі, Господь котрих нагородив талантом безмежно любити дітей, сіяти в їхніх душах зерна добра і справедливості, любові до свого народу і України, її культури і традицій. Крім навчання школярів вони вели і велику просвітницьку роботу серед населення.

Гурток "Умілі руки". Вчитель Соняк І. П. 1975 рік.

Любов до дітей і вчительської праці батьки привили своїм дітям і передали їм у спадщину свої знання і вміння. Так склалися династії вчителів.

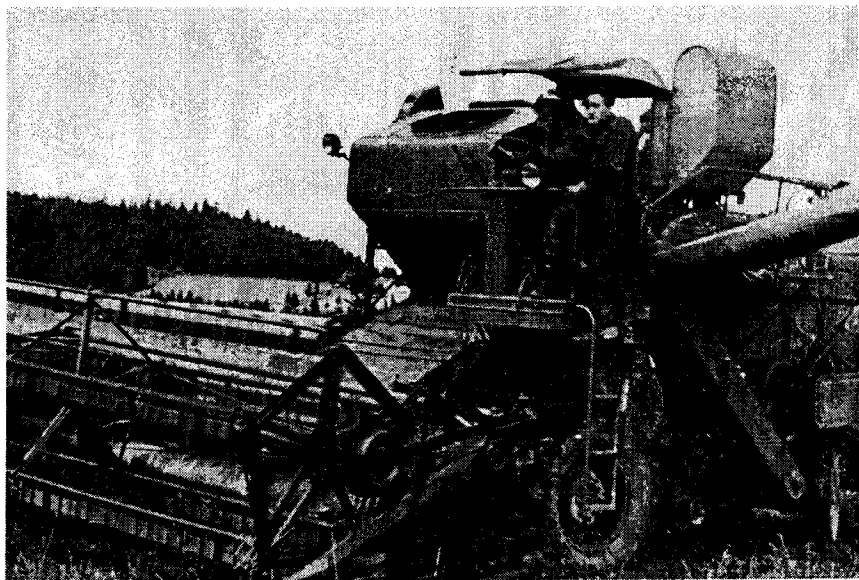
Маринець Володимир Зиновійович, син покійного вже Маринця З. М., став вчителем трудового навчання і креслення. Він, як і батько, шанована в селі людина. Його люблять і поважають діти і дорослі.

Дудин Світлана Михайлівна – вчитель іноземної мови успадкувала від своїх батьків учительську терплячість, любов і повагу до дітей. Її батько, Дудин М. І. 20 років очолював учительський колектив, нажаль, трагічно загинув. Мама 32 роки працює вчителем географії.

Свої педагогічні знання і вміння передала дочці Ленько Марія Федорівна, яка 34 роки працює вчителем математики у Лоп'янській ЗОШ. Її дочка Ленько Світлана Богданівна після закінчення педагогічного університету повернулася в рідну школу вчителем географії. Педагогічну освіту здобуває і син Марії Федорівни Олег, студент третього курсу Прикарпатського університету.

Розділ VII
РАДГОСП “СПАСЬКИЙ”

Колгосп “Спаський” заснований 1951 року. У колгосп входили 3 села: Спас, Лоп’янка і Грабів. Основні напрямки розвитку колгоспу були: по відгодівлі молодняка, вівчарство, вирощування льону.

У колгоспі працювали в основному жінки. На одну ланку жінок (8-10) було виділено по одному гектару льону. Льон сіяли, два рази пололи, вибирали, молотили, стелили, а тростину відправляли на переробний завод у Боднарів. Вся робота була в основному ручною, не механізованою. Гроші за льон перераховували на колгосп. Якщо здавали вищим номером, робітників нагороджували преміями.

У 50-60-х роках основною тягловою силою були коні, а найпоширенішим транспортом – гужовий.

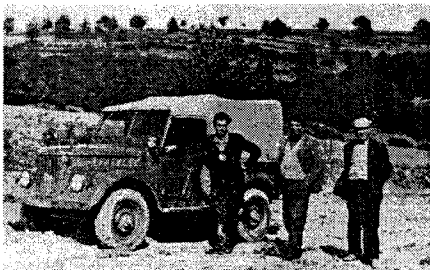

Машин було дуже мало. Перші машини появилися в 1960 році. Ними возили льон у Олевськ, місто Сарне, Житомир.

В 50-60-х роках ХХ ст. на гірських схилах колгоспних масивів випасали отари овець.

Вівці мої вівці...

*Огляд полів.
Жиглій О. І.,
Самотюк М. П.,
Кузьмин В. М.*

Посів зерна

Збір зерна

У колгоспі висівали жито і пшеницю.

У 60-х роках ХХ ст. колгосп було переорганізовано у підсобне господарство, а пізніше у радгосп “Спаський”

При радгоспі працював швейний цех. Начальником цеху був Рудий М.В. Працювали у дві зміни. Бригадиром швейного цеху 1-ї зміни була Маринець І.М., 2-ї зміни – Кос І.М. Зміни вели змагання між собою. За добру роботу нагороджувались працівники швейного цеху екскурсійними путівками.

Працівники радгоспу на екскурсії в Ужгороді

У 1985 році радгосп було переорганізовано у селянську спілку "Лоп'янка". Головою новоствореного господарства був Рудий М. В. У 1990 році – Кузьмин В. В. СС "Лоп'янка" проіснувала до 2000 року, а пізніше почала розпадатися. Працівникам роздали паї, виплатили акції. Зараз у господарстві правос пилорама і магазин "Смерічка".

Розділ VIII
ГРАБІВСЬКЕ ЛІСНИЦТВО

Господарі лісу

Лісничий Трищ М. І.

В гірському і мальовничому селі Лоп'янка знаходиться Грабівське лісництво. Спочатку будівля лісництва знаходилась у селі Грабів. В 1956 році будівля лісництва була побудована на початку села Лоп'янка. Першим лісничим був Стадник Семен Данилович. Біля лісництва було виділено 2 га поля під розсадник. Там були посіви: яблунь, ялини, явору, буку, смереки. У парниках вирощували черешню, смородину, тую, агрус, самшит і срібну ялинку.

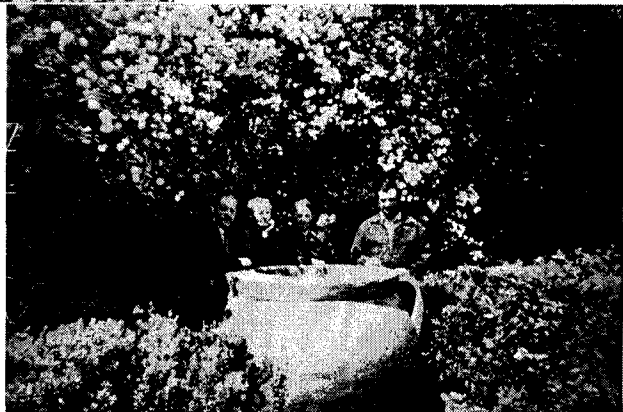
З парників через 2-3 роки їх пересаджували на площі, де раніше була рубка. В 1961 році були засаджені такі урочища: Соків, Крива, Морозиво, Літовище. У 1982 році в лісництві були олені, нутрії, кролі.

З 1968 року лісничим є Тріщ Михайло Іванович, який піклується про красу Карпатських гір.

*Холодний розсадник Грабовського лісництва. Лейко Надія Романівна.
Помічник лісничого.*

*На території
лісництва*

Розділ ІХ
ОБРЯДИ, ЗВИЧАЇ, ТРАДИЦІЇ СЕЛА ЛОП'ЯНКА

“Історія рідного краю й рідної історії не перестане бути осередком історичного навчання, і наслідком того культ рідної традиції, рідної сторони, культ моральних вартостей, виявлених нею діл попередніх поколінь, котрі своїми жертвами, стражданнями і подвигами, працею мислі і працею рук привели на нинішній щабель життя нинішнє громадянство- все буде центром історичної уваги, історичного виховання.”

Михайло Грушевський

Михайло Грушевський традиції народу називає кістяком самозбереження нації. Наш народ на протязі тисячолітнього свого розвитку неодноразово втрачав свою державність, був приречений на роль виконавця чужої волі, позбавлений можливості вільно розвивати свої інтелектуальні та творчі здібності. За таких обставин енергія українського народу спрямовувалася на доведення своєї невмирущості через національну культуру.

Головними витоками національної культури були звичаї і традиції, вони грають різнобарвними колоритами духовного життя українця.

Особливо багата своїми звичаями і традиціями Бойківська земля. Як їх не намагалися задушити різні системи, які тут панували, та не вдалося. Вижили! Як вижила наша діалектна мова, пісня, так вижив весільний обряд, Водохрестя, вертеп...

Радянська система з особливим ентузіазмом взялася за викорінення рідвєних традицій села Лоп'янка. Особливо їй не до душі був чомусь сільський вертеп. При наближенні рідвєних свят організовувались різні чергування, попередження із місцевої і районної влади, навіть власною персоною приїздили ідеологічні працівники, читали різні лекції про “шкідливість” релігійних свят. В селі було тихо...Аж 7 січня, вранці на Різдво Христове радість в селі: “Вертеп іде!”- чути радісно вигуки дівтори.

Жодного року не було, щоб на Різдво Христове було без вертепа. Хоч організатори і учасники цього дійства притягалися до відповідальності: до них застосовували адміністративний арешт за порушення громадського порядку, штрафи. Та це не допомагало. З року в рік, незважаючи на заборони, лунали колядки, щедрівки, ішли посівальники, вітаючи на Новий рік, щоб жилося краще, як торік.

Тайком від влади хрестилися діти, здійснювався шлюбний обряд, не в одному будинку Свята вечеря проходила за щільно закритими дверима, щоб не дай Бог хто не почув, бо люди були різними.

Великодньою писанкою ділилися з тим, хто не міг йти в Церкву, але пам'ятав, на Великодні свята до посвяти кошика не можна нічого їсти. От і передавали знайомі, сусіди одні одним освячену писанку, а разом з нею і святу традицію - вітання.

- Христос Воскрес! Христос Воскрес!

А з цією традицією і жила надія, що прийде час і воскресне Україна. Воскресне наша держава. А разом з нею – всі традиції і звичаї нашого народу. Вони, як мова, як релігія є невід'ємною частинкою душі українського народу. І настав такий час. Воскресла Україна! Пам'ятаймо про це. Свято бережим, підтримуємо і свої звичаї, традиції, примножимо їх.

Наше село мальовниче і співуче. Вміють люди працювати, радіти і веселитися, відзначати урочисті події.

З 70-х років ХХ ст. в селі діяв фольклорно-етнографічний колектив, танцювальний і вокально-аматорський колектив “Лопотяночка”. Учасники його були переможцями районного, обласного конкурсів. Часто брали участь у виступах, приурочених різним подіям у місті Рожнятів, Івано-Франківськ, Яремчі. Активними учасниками були родини Соняк і Михно.

Співуча сім'я Соняк

Батько – Соняк Михайло Юрійович.

Мама – Соняк Анастасія Василівна.

Дочка – Соняк Оксана Михайлівна.

Соняк (Луцик) Оксана Михайлівна 12 років пропрацювала директором Будинку культури (1979-1991 р.). Художнім керівником була Маринець Ірина Михайлівна.

Бойківські вечорниці. 80-і роки

Виступ танцювального ансамблю села Лоп'янка в м. Яремча

Вокально-етнографічний колектив с. Лоп'янка

*Аматорський вокальний ансамбль "Лопотяночка".
Виступ у Рожнятові. 1991 р.*

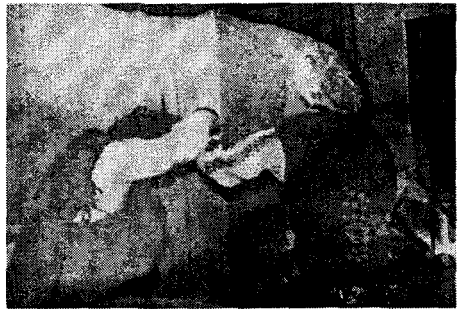

Хор-ланка. с. Лоц'янка 80-і роки

*Драматичний гурток
с. Лоп'янка*

*Скуби-скуби моя мила,
Та не дай по пиці...*

*Людей годую, сама голодна,
Часом гаряча, часом
холодна.
(Піч)*

Найважливішим призначенням печі було те, що в ній пекли хліб. Господиня добре протоплювала піч березовими дровами, дерев'яною кочергою розгрібала жар.

Клала на дерев'яну лопату капустяний листок, змащений олією або обсипаний борошном, і обережно саджала хлібину на гарячу черинь.

У нижній частині печі містилося підпиччя, куди клали рогачі, кочергу, віник та інші речі домашнього вжитку. Закривала піч заслінка.

Навпроти печі оздоблювали парадний кут, що називався покуть. Прикрашали їх вишиваними рушниками, цілющим зіллям і квітами.

СВЯТИЙ ВЕЧІР

*Мир і щастя
в вашій хаті,
Щоб були ви всі багаті,
Щоб колядочки лунали
І кутя, щоб смакувала,
Пампушки були рум'яні,
Ну і ви не дуже п'яні.*

НА РІЗДВЯНІ СВЯТА ВСІ СЯ РАДУЙМО...

*Хай Бог з вами буде
Завжди і всюди,
Усім помагає
Христос ся рожедає!*

Шкільний вертеп

Дорослий вертеп

*Святе Водохрестя.
Ой на Йордан,
на Йордан...
Христос Воскрес –
воскресла Україна!*

*“Христос Воскрес!” -
задзвонять гучно дзвони.
“Христос Воскрес” -
затюхкають пташки.
І потягнуться до церкви
на поклони
З усіх кінців живі
людські стежки...*

*Ідуть діди, бабусі і внучата.
Ідуть батьки.
Ідуть старі й малі...
Велика служба в церкві розпочата,
Велика вість летить
по всій землі.*

*Через поле України
Йшла Божя Мати.
Вона прийшла
із Гошева
Всіх нас поєднати.*

*О, Гошівська Мати,
До тебе ми йшли,
І щирі молитви
Тобі принесли.*

Перше причастя

РОДЕ НАШ КРАСНИЙ...

Ім'я матері – святе

«Жінка дітонародженням спасається», – сказано у Святому Письмі. Тому так дбають берегині домашніх вогнищ Лоп “янки про приріст населення. В нашому селі – 66 багатодітних родин, а народжуваність переважає над смертністю вдвічі.

Для багатодітних родин Лоп’янки районний центр соціальних служб для дітей, сім’ї та молоді, центральна районна бібліотека при сприянні районного територіального центру організували вечір «Ім’я матері – святе».

З молитвою, з Божим благословенням отця Ярослава проходив цей святковий захід. Тисячі турбот лягають на плечі матері, яка виховує одну дитину. А якщо у тебе їх одинадцять, як в Одарки Сюсько, чи по дев’ять, як в Ганни Петрівник, Ярослави Луцик, по 5-7, як в Оксани Лешко, Насті Ленько, Ольги Когут, Ірини Маринець, Наталії Вельган та інших, то тоді тих турбот вистачило б на три покоління.

Ганна Петрівник розповіла, що до неї лелеки зачастили щороку, і народила вона десятеро дітей. На жаль, одного синочка втратила.

Про свою багатодітну родину розповіла вчителька Ольга Мартинишин. Її батьки в любові виховали чотирьох дітей, дали усім освіту (до речі, у батька було вісім братів і сестер). Вдячна Богу, що народилась в багатодітній сім’ї і Марія Кос. В цій родині склались вже багатодітні династії. Як розповіла ця молода жінка, в неї самої вже троє синів, її мама Ольга Петрівник народила четверо дітей, бабуся Пелагея Михно — п’ятеро, а в прабабусі їх було аж десятеро.

Своїми спостереженнями про виховання дітей у великих родинх поділилась заступник директора Лоп’янської ЗОШ І-ІІ ступенів Любов Масник, яка за 31 рік роботи в школі випустила три покоління багатодітних сімей Сюських, Кузьминів,

Леньків, Петрівників та інших. Діти в таких родинах слухняні, працюваті.

Про те, як допомагають одні одним брат і сестрички в її багатодітній сім'ї, розповіла восьмикласниця Аня Когут. Раз є такі села, як Лоп'янка, де народжується так багато дітей, то країна наша буде жити, вважає сільський голова Михайло Мартинишин. Прабабуся отця Ярослава мала 16 дітей. У дивний спосіб Господь допомагав у скрутні часи вижити сім'ї, продовжити рід. За його переконанням, у багатодітних сім'ях формуються ангельські характери.

Про ту турботу, яку проявляє держава про багатодітні сім'ї, розповів заступник голови РДА Мар'ян Бардяк. Він вручив грамоти багатодітним матерям. Також через благодійний рахунок територіального центру вони одержали продуктивні набори. Від депутата обласної ради Марії Рибчак ведуча вечора Галина Фреїшин вручила для села образ Матері Божої, який майстерно виготовив учень Перегінської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Ростислав Вавринюк.

Вечір відбувся при активній фінансовій підтримці благодійників з «Кроно-Осмолоди» Ростислава Мединського та Долинського НГДУ Михайла Гоя.

Щиру вдячність за труд і відповідальність у вихованні дітей висловила багатодітним матерям директор центру соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді Зінаїда Конак.

А учасники художньої самодіяльності з Рожнятова Олександра Попович, Юрій Савчук, Тетяна Тулубінська, Христина Подорожнюк, Ірина Тимків, лоп'янські вчителі Оксана Сюсько, Світлана Гутак, Оксана Луцик натхненно співали для багатодітних матерів свої найкращі пісні. Поетичні твори про материнську любов у виконанні Тетяни Кесаревої, Марії Савків, Світлани Сюсько проникали у кожную душу. Чарівні звуки музики скрипала Ігоря Тринчука надавали святую якогось неповторного піднесення. А ведуча Галина Фреїшин з такою любов'ю розповідала про багатодітні родини, що й справді відчувалося: ім'я матері – святе.

ВЕСІЛЬНИЙ ОБРЯД

*Молодята вже в спільнім союзі.
Хай любові й дружби будуть міцні узи!
Нареченим й родині щастя без ліку.
Долі Вам славної і довгого віку!*

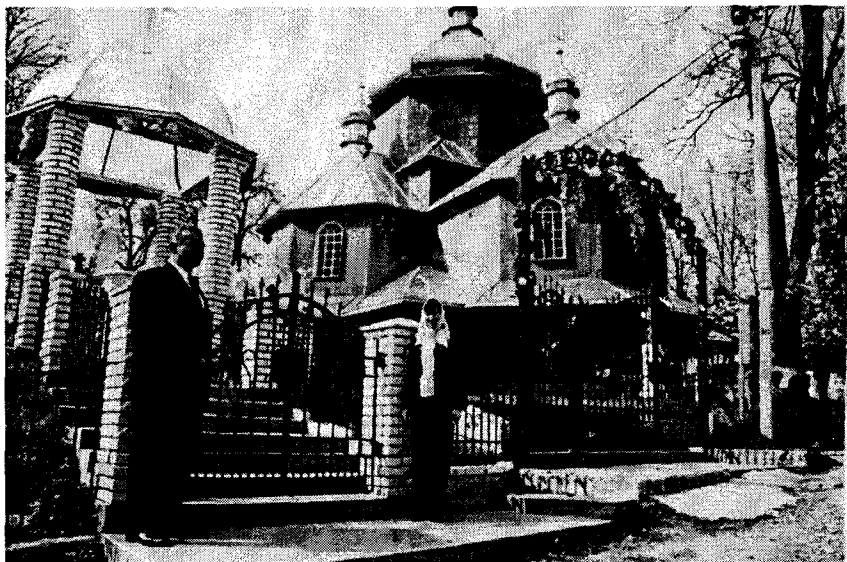
ОБРЯД ХРЕЩЕННЯ

Сім'я – єдиний організм, в якому найдовговічніша частина – ДІТИ.

Розділ X
ХРАМ БОЖИЙ – КРИНИЦЯ
ДУХОВНОСТІ І КРАСИ

*В нашому селі на видочку
Стоїть церква на горбочку.
Біля неї, наче квіти,
Сидять старші, ходять діти.
Ходять хлопці і дівчата – українські соколята.*

Сьогодні нашому народові потрібна внутрішньо правдива, а не обманливо-декларативна єдність, потрібне об'єднання Церкви і народу.

Відомий церковний і громадський діяч Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) заповідав своїм землякам-нащадкам: “Бережи своє рідне, бережи, щоб не виродитися, щоб не забути народу, з якого ти вийшов. Бережіть свою віру, звичаї, свою мову, і тим збережете національну істоту.”

До збереження Нації закликав митрополит Андрій Шептицький: “Якщо християнські різні церкви в Україні мають сповнити завдання: дати українському народові єдність – мусять позбутися свого духу розколу і ненависті, який спричиняє, що українець українцеві – ворог, усі, скільки нас є, мусимо зробити все, щоб помиритись і в собі самих побороти дух розколу і ворожнечі супроти братів”.

У народі є коріння цієї єдності, особливо це проявляється в прощах до наших святих, у спільних релігійних народних заходах. Ми маємо допомогти цьому корінню прорости і дати плоди “В єдності сила народу. Боже, нам єдність подай”.

Стан і поступ нашої духовності залежить від того, яким є наше ставлення до теперішньої хвилини, миті, і як ми вміємо прийняти її та використати. Поки людина живе, доти повинна працювати над собою.

Цю вимогу часу добре усвідомлює о. Ярослав Мендюк. У недільних проповідях він звертається до мирян з Божим благословенням: жити в мирі, любові, любити свій рідний край, землю, дбати про неї.

В дні Помаранчевої революції, звертаючись до віруючих, о. Ярослав закликав проявляти мудрість, силу духу, молитися за єдність України, за здоров'я В.А.Ющенка-лідера української нації.

о. Ярослав веде роботу з молоддю, проводить біблійні читання, бере активну участь у релігійних заходах села, школи.

Наші країни тяжко двигали хрест своєї долі, але вірили у воскресіння України, яке прийшло до нас на межі двох тисячоліть.

У церковці тиша. Всі моляться. Кожен за своє. А всі за Україну. Хай воскресне у третьому тисячолітті страдниця Україна і її древня бойківська земля. Вона заслужила благословення і щастя під сонцем, хай сяйво від воскресіння Ісуса Христа проб'є товщу двох тисяч літ і благодатною рукою торкнеться високого чола України.

Моляться рідним материнським словом, і наша молитва буде прийнята, бо то промовлятиме сама душа. Як сказано у Святому Письмі: Спочатку було слово, і Слово те було Бог. Світ почався зі слова, людина теж починається зі слова, і першим словом, трепетно мовленим чистими устами немовляти, засвідчує продовження свого роду і народу. Слово – це наш Бог, і жити воно має вічно, бо разом із мовою умирає і народ.

Народ цей непереможний, який має тверду віру і рідну мову. Моліться за те, країни, щоб на нашій землі настав спокій, щоб ми жили в мирі, злагоді, добробуті.

Вірю, що зміцніє, стане на ноги наша соборна Україна. А її діти, маючи в серцях високу духовність і моральність, закладену в їхні душі і серця нашими далекими пращурами і покликану до життя мудрими батьками, покажуть світу гідний приклад любові до материнства, поклик до отчого краю.

В селі Лоп'янка постійно діє храм Воздвиження Чесного Хреста.

Перший храм було побудовано в 1765 році. У першу світову війну 15 травня 1915 року храм було спалено. Та незважаючи на труднощі, селяни звели новий храм, який було відкрито в 1926 році. Першу Літургію відправив в новому храмі священник Кос Микола Васильович, уродженець села Лоп'янка. В пам'яті народу збереглися такі імена священників:

1904 р. – о. Кравців;

1914 рік – отець Юліан Гвардієвич;

1915-1926 р. – о. Кос Микола Васильович;

1926-1945 р. – о. Юліан Оришкевич;

1950-1955 р. – о. Савчинський;

1955-1959 р. – перслуговували: о. Солта, о. Вах, о. Цмоль;

1959-1966 р. – о. Михайло Федорак;

1966-1976 р. – о. Василь Путько;

1976-1991 р. – о. Богдан Марків;

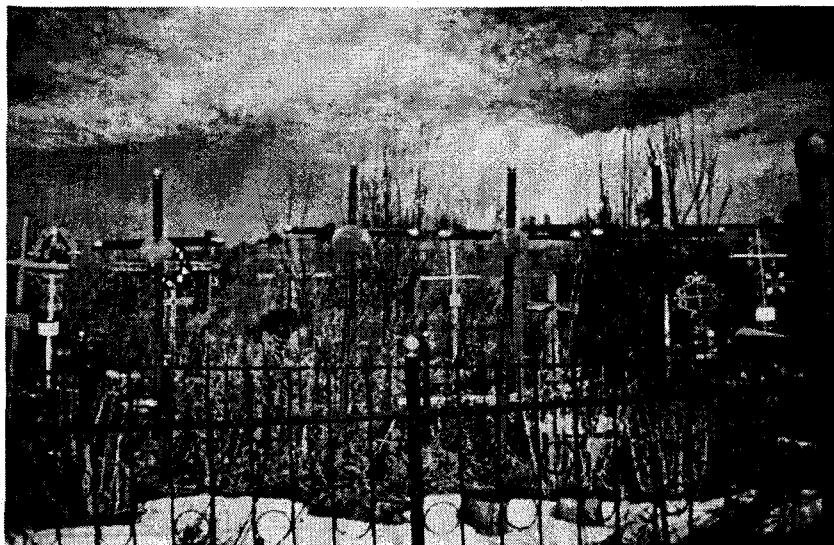
1991-1994 р. – о. Мар'ян Костик;

1994-1996 р. – о. Богдан Дзоґола,

1996- по цей день – о. Ярослав Мендюк.

Отець Мирослав Мендюк народився 15 вересня 1969 року в селі Красне Рожнятівського району Івано-Франківської області.

Родина Оришкевичів проживала в Лоп'янці 21 рік. Після смерті поховані на місцевому цвинтарі.

Офіра храму Божому

В церкві с. Лоп'янка владика УГКЦ освятив іконостас вартістю 100 тис. грн.

Другого дня після величного празника – Воскресіння Христового, в церкві Воздвиження Чесного Хреста села Лоп'янка відправлялася свята літургія.

Її особливістю було те, що у цьому урочистому богослужінні брав участь сам правлячий архієрей Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрон Мудрий, прибувши до Лоп'янської святині з

прекрасною місією: освятити іконостас вартістю понад сто тисяч гривень, пофірований уродженцем села, а нині львів'янином Богданом Сюськом.

В нагороду від владика він отримав пам'ятну відзнаку, як, до речі, й інший місцевий жертводавець Петро Лешко (пофірвав п'ять тисяч доларів).

Щиро подякував за неоціненні дари церкві і парох о. Ярослав Мендюк.

3 травня 2005 року Софрон Мудрий вручає грамоту Сюську Богдану

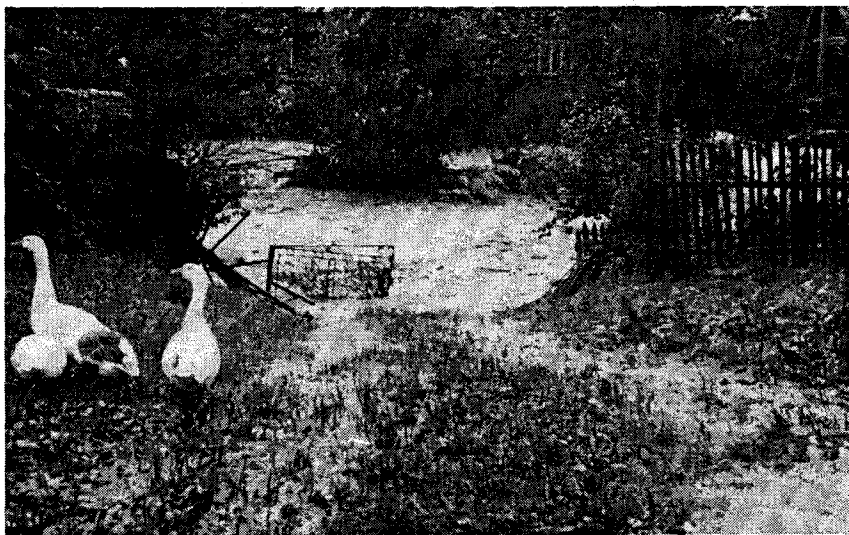
Розділ XI
ПІСЛЯ УДАРІВ СТИХІЇ

Ранок 10 серпня 2002 року не віщував нічого поганого. Ласкаве сонечко обдавало теплом землю, людей і будинки. Пора наближалася до полудня. З пасовищ ліниво поверталася худоба, з полів – натруджені селяни.

Раптом із-за гори Кичера насунула чорна хмара і почали крапати великі каплі дощу. Несподівано почався ливень. Здавалося, що в хмарах утворилася діра, прямо над селом і звідти хтось не видимий ллє воду. Навкруги все стало чорним. Ливень тривав 2 години. Нарешті вшух. Люди почали виходити з будинків і з жахом дивились на свої подвір'я. Все перетворилося у чорний мул. Хтось не знайшов своїх дощок на подвір'ї, хтось собак з будою, а хтось – птиці. Кури, гуси, качки, індики – все забрала вода, навіть трактори і машини плавали, мов сірникові коробки.

Страшна сила стихії. Людина дійсно безсила перед волею Всевишнього.

... а ми zostалися.

“Цю вишню я ніколи не зрубаю. Вона врятувала мені життя...”

Маленький потічок, який можна перейти в босоніжках, не замочивши ніг, перетворився на бурхливе море, каламутні хвилі якого сягали до п'яти метрів. Стихія принесла велике горе селянам. На щастя, ніхто не загинув. Розповідаючи про порятунок дітей, сльози наверталися навіть у чоловіків.

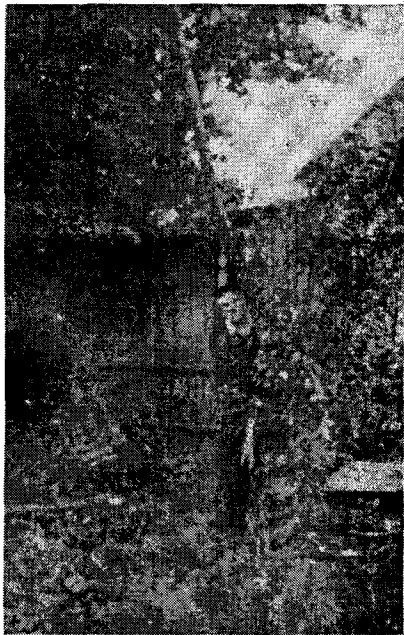
Жахливі картини побачила, коли їхала до села Лоп'янки Рожнятівського району. Минулого тижня це село мало не пішло під воду. Вирвані з землі дерева з корінням, каміння, потрошені містки, замулене хатнє начиння – все це страхіття залишилося після бурі. Люди порядкують подвір'я, відновлюють огорожі, шукають свої речі: хтось червик до пари, а хтось каструльку, бо нема в чому варити їсти. Усе забрала вода...

Коли горяни довідалися, що приїхала журналістка, миттю зібралися на вулиці. Кожен хотів поділитися своєю бідою. Від цього, здавалося, ставало легше.

- Ви не уявляєте, як я злякалася, - розповідає Оксана Лешко. - Вода прорвала стіну. Мої діти вилізли на піч. Хвили... Так, у хаті так били хвили, що не змігла відчинити двері до кімнати. Я запанікувала. Дітвора ще не вмє плавати. Найстаршенькому тільки десять років. Слава Богу, врятували сусідні хлопці - брати Олег та Віктор Гавриші. Вони почули мій розпачливий крик і припливли на допомогу. Повитягували перелякану малечу через вікно.

До матері тупилися троє малих хлопчаків.

- Чи страшно було на печі? - запитую.

- Навіть дуже. Ми молилися, думали, що втопимося, - каже Василько.

- Ще зараз, коли накрапає дощ, сини тягнуть мене за спідницю й просять: «Мамо, ідемо з хати, йдемо, бо дощ починається», - продовжує розповідати молода жінка і гладить біляві голівки. - Нічого, поволі наведемо лад, найперше вичистимо холодильник і шафи від намулу.

Про свій порятунок розповів пенсіонер Дмитро Гутак:

- Цю вишню я ніколи не зрубаю, - вказує на дерево, понижене бурхливим потоком. - Вона врятувала мені життя. Я вийшов з хати, і на подвір'ї мене збила велетенська хвиля води і каміння. Пролетів тридцять метрів, аж поки не схопився за вишню. Так би й втопився, вода була до підборіддя.

- Ви б бачили, як ми бабцю виносили, - долучається до розмови Василь Масник.

- Стара жінка впиралася, не хотіла покидати свою хатину. Її винесли... з

пенсією в зубах.

За потоком я помітила цегляну хату, яку розміла вода. Зайшла і вжахнулася.

- А цей будинок був новий, - бідкається подружжя Масників. - А тепер що? Зірвана підлога, тріщини в стіні, відпала штукатурка... Хата розвалюється.

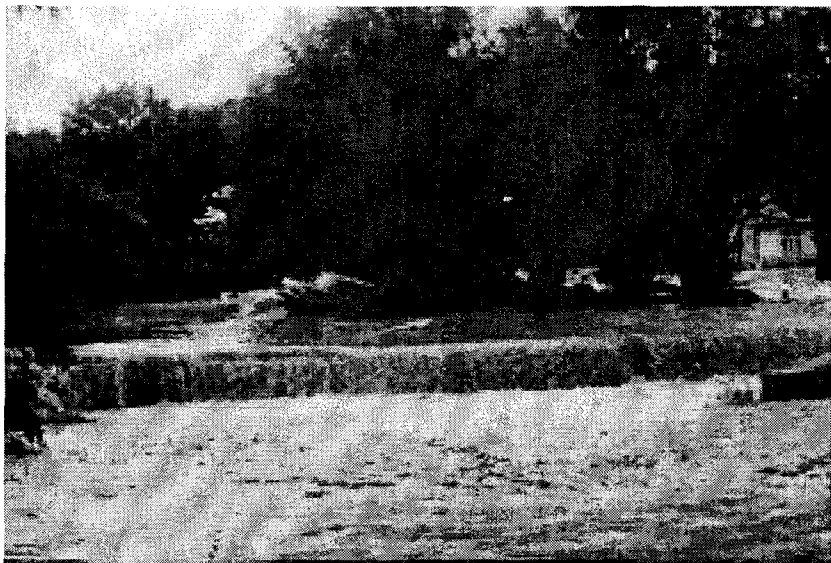
Я спробувала витягнути цеглину посередині стіни, вона піддалась.

У Лоп'янці зараз біда. З водою пішли стайні, стодоли, вулики, замулило криниці, повикорчовувало сади, змісило грядки. Усе змив на своєму шляху ураган. Горяни ще довго будуть з гіркою згадувати про забрані стихією посуд, одяг, взуття, свійську птицю, запаси продуктів.

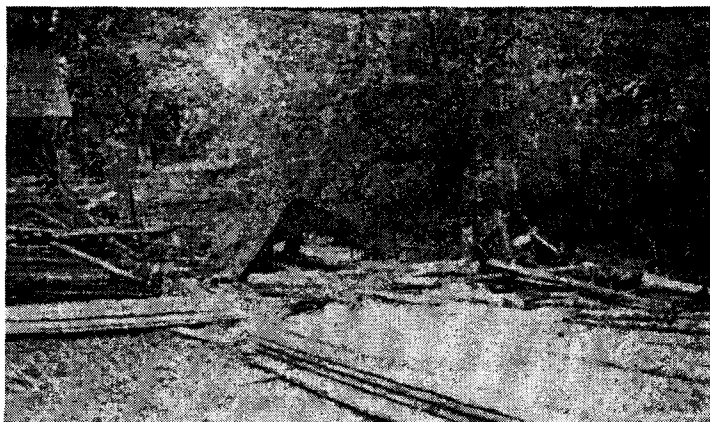
Жителі села - люди працювиті.

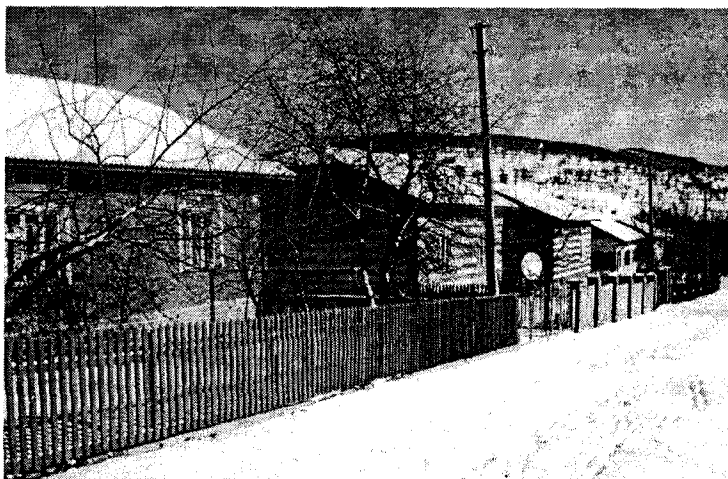
- Нам би матеріали, техніку, а відбудуємось самі, - чулося звідусіль.

Зараз лоп'янським газдам допомагає місцева влада. Оперативно відреагував на стихію голова райдержадміністрації Володимир Семкович, який прибув до пстерпілих одразу після повені. Інтенсивно працюють дорожники, електрики, зв'язківці. Село відновлюється. Найближчим часом надійдуть цегла, шифер, цемент, дошки. Життя триває...

Так виглядало село під час і після стихії

**Розділ XII.
СУЧАСНІСТЬ СЕЛА**

Праця людей перетворила село у квітучий куточок моєї України. Молоді сім'ї будують добротні будинки, змінюють побут.

Зараз у селі проживає майже 2000 чоловік. Це добрі, щирі, відверті люди. Героїчне минуле попередніх поколінь увійшло у серця молоді. Тут шанують світлу пам'ять про тих, хто віддав своє життя за наше щасливе сьогодні, за незалежну Україну.

Міцно увібрало молоде покоління звичаї, традиції своїх попередників. Тому кожної недільної відправи Святої Літургії храм Воздвиження Чесного Хреста наповнений дорослими і дітьми. З усіма давніми обрядами відзначаються великі релігійні свята: Різдво Христове, Водохрестя, Воскресіння Христове, Воздвиження Чесного Хреста – храмове свято села.

Люди в Лоп'янці привітні, гостинні. Вони знають, що голодного треба нагодувати, спраглого - напоїти, знедоленого – захистити, нагого – одягнути. Це глибоко віруючі українці.

За останні роки змінився побут селян. Майже в кожному дворі – легковий автомобіль. На будинках супутникові антени, в будинках гарні меблі і комп'ютери.

В центрі села знаходиться адміністративний будинок, дім “Просвіти”, 13 магазинів і барів, власниками яких є місцеві підприємці.

Адміністративний будинок. Тут знаходиться сільська рада, відділ зв'язку, ФАП.

Господарем села є сільський голова . Сільська рада заснована в 50-х роках ХХ ст.. Першим головою с/ради був Жиглій О. І. Пізніше цю посаду займали Микитин І. М., Сюсько В. І., Михно І. М., і Кузьмин І.

З 1965р. по 1990 р. головою с/ради був Іванейко Петро Данилович.

1990-1994 р. - Гелин Володимир Степанович.

1994-1999 р. – Кузьмин Мирон Іванович.

З 1999 року цю посаду займає Мартинишин М. І.

Голова сільської ради Мартинишин М. І.

Вже 8 років посаду секретаря сільської ради обіймає Михно Оріся

Добрим словом хочеться згадати людей в білих халатах, які ідуть на допомогу хворим - це працівники фельдшерсько-акушерського пункту:

Рак Галина Василівна – завідувача ФАПом;

Зубик Наталія Степанівна – завідувача ФАПом;

Максимів Лілія Володимирівна – патронажна м/с;

Дубровна Олеся Мирославівна – патронажна м/с;

Лутчин Дарія Василівна – санітарка.

Зліва направо: ветеран праці Лутчин Д. В., яка більше 30-и років працює санітаркою ФАПу, Максимів Л. В., Рак Г. В.

Савчій Євдокію Василівну в селі знають всі: і дорослі, і малі. На вигляд – це скромна проста жінка. Завжди ввічлива, до кожного обізнється, питає як здоров'я. Мабуть, немає в селі хати, в якій вона за свої 35 років роботи не побувала. Для неї не мало значення: день чи ніч, робочий день, чи вихідний, гарна погода чи погана – вона завжди поспішала на допомогу тим, хто цього потребував. Скільком дітям її вміння і знання допомогли з'явитися на світ Божий., скільком людям вона врятувала життя – цього вже не злічити. Тому немає в селі людини, яка б не сказала їй “велике спасибі” за щирю душу, доброту, розуміння, високий професіоналізм. Це фельдшер від Бога. Вона допомагала людям не тільки ліками, але й щирим словом.

Зі слів Савчій Євдокії Василівни: “Народилася в селі Вербівка Рожнятівського району 13.02.1936 року. Після закінчення середньої школи поступила у фельдшерсько-акушерську школу в м. Івано-Франківську. Після закінчення Ф-акушер-ської школи в 1956 році була направлена на роботу в село Лоп’янка завідуючою ФАПом по спеціальності акушерка. До мене тут працювала Мисюк Марія Петрівна.

Робота була дуже важкою. В селі не працював телефон, швидко допомогу з Рожнятова викликати було неможливо. Хворих в лікарню відправляли підводами. На той час в селі не було жодної машини. На виклик до хворих ішла без лікаря, лікування проводилось надому. Вдома приймала роди. Допоміжного медперсоналу не було. Працювала я і санітарка.

20 грудня 1983 року нагороджена медаллю “Ветеран праці”. В 1991 році після 35 років роботи пішла на заслужену пенсію.”

ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ

Змінився побут селян – змінилося і дозвілля молоді. В селі діє Народний дім (директор Маринець Г. І.), де часто проходять урочисті вечори, зустрічі з видатними людьми краю, вечори відпочинку і виступи місцевих ансамблів.

Вокальний вчительський ансамбль під керівництвом вчителя музики Мельник Я. Ю.

*Шевченківські дні.
Театралізоване свято
в Народного домі.*

2001.

*Молися Богу за Україну,
Молися, сину мій,
Що він підняв її з руйн,
Щоб дав він волю їй*

ФЕСТИВАЛЬ “БОЙКІВСЬКА ВАТРА”

с.м. Рожнятів
2003 рік

*В'ється осінь над Бойківським краєм,
Фестивальний ясніється день,
У багряноту теплім розмаї
Дзвенять щирі потоки пісень.*

*Тут зібралась вся наша родина
Із близьких і далеких доріг,
Щиро просим вас на погостини
В цій щасливій святковій порі.*

Делегація Народного дому с. Лоп'янка з директором Маринець Г. І. Приймають гостей “Бойківської ватри” із Чернівців.

*Гірські води й ліси смерекові
Нам плекають снагу молоду,
Найніжніші пісні колискові
Живлять в серці любов, доброту.
Ми багаті людьми і звичаєм,
А тому процвітає наш рід.
Сила в єдності – з прадіда знаєм.
Проживаймо ми многая літ!
Хай Бойківська ватра палає,
Хай іскрами срібними грає.
Наш бойківський край
І рідний звичай
Нехай у віках прославляє.*

Рожнятівська районна державна адміністрація
Рожнятівська районна рада

ПОДЯКА

висловлюється *Морисеві Галині Іванівні*

директору Дон"авського народного дому

за активну участь у підготовці та проведенні

Міжнародного фольклорного фестивалю

"Бойківська ватра"

Голова
районної
адміністрації

В.Семішов

Голова
районної
ради

Рожнятів, 3-5 вересня 2004 року

ПОДЯКА

Галині Немчишині
«Довіряю Рожнятівському району»

за участь в обласній виставці-конкурсі

«Різдво або новорічний амплуаж»

"ВІТРА-2002"

Голова ради
районної державної адміністрації
та районної ради

Г. КИРІЛ
керівник районної
адміністрації

«Бойківська ватра»
с. Рожнятів, 2002 року

*Конкурс
"Гойний бойко".
Учасник конкурсу*

*Святкування Дня
Незалежності.
24.08.2004 року.
Сестри з родини Михно.
Петрівник Ольга, Гусак
Оксана, Ленько Наталія,
Лутчин Ірина.
Художній керівник –
Мельник Я. Ю.*

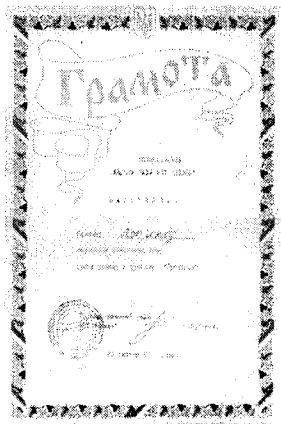

*Сімейний дует. Мама і син. Гутак
Світлана і Іван при виконанні пісні
"Сину, сину мій"*

Молодь села вміє працювати і культурно відпочивати, проводити спортивні змагання. Футбольна команда села Лоп'янка була переможцем серед сільських команд району.

Члени футбольної команди села Лоп'янка

Багато юнаків і дівчат села є студентами різних учбових закладів: Прикарпатського університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Львівського державного університету ім. Франка, Тернопільського університету, гімназій, ліцеїв, коледжів. Першою допомогою студента є комп'ютер.

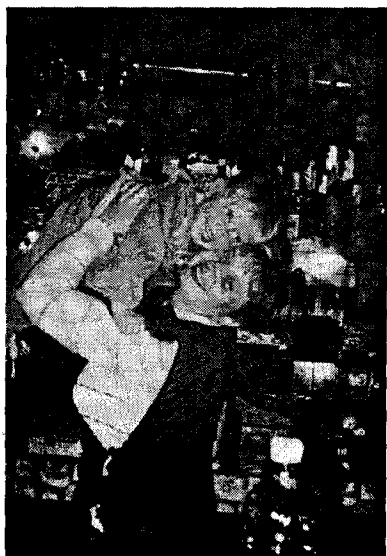

На лекціях

За комп'ютером

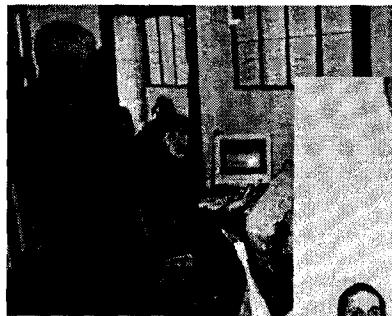

До послуг молоді на території села діє 7 барів.

Життя не стоїть на місці. Воно продовжується... Історія пишеться... Про наступні події в селі буде написано моїми послідовниками, теперішніми учнями.

З повагою і любов'ю до всіх жителів села автор коротких нарисів з історії села Лоп'янка вчитель історії і правознавства Горан Любов Миколаївна і редколегія.

Масник Л. Д.
Мартинишин О. М.
Луцик Р. І.
Горан Л. М.

Юні таланти села

Літо

Літо, літечко зелене,
Загоріло личко в мене.
Піду я скупаюся
І з тобою побавлюся.

Осінь

Осінь прийшла.
Все пожовтіло.
Листя стало золоте.
Пташки відлетіли.

Зима

Лечу з гори на санях,
Лечу і усміхаюсь,
Що зимонька прийшла до нас,
Із снігом я вітаюсь.

Весна

Прийшла весна,
Чудесна і весела,
Розбудила квіти й трави.
Діток звеселила.

04.05.2004 р.

Терещенко Яна (3 кл.)

Сонечко

Встало сонечко раненько,
Діток розбудило.
І промінчиками ніжно
Всіх розвеселило.

Чуєш: пташка вже співає,
З сонцем розмовляє
І маленьких дітлахів
В школу проводить.

По дорозі нас вітає
Природа рідненька,
Помаленьку оживає
Україна – ненька.

А у школі вже чекає
Рідна вчителька моя.
І так навчання починає
3-й клас – дружна сім'я.

29.04.2004 р.

Мендюк Вероніка (3 кл.)

Я так люблю своє село

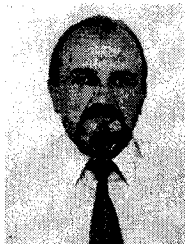
Я так люблю своє село,
В якому народилась,
Де запах свіжої смоли.
Манявка простелилась.

Де сонце сходить із-за гір,
Красою гори сяють,
Тут даль зелена манить зір,
Веселки в небі грають.

Мій отчий край, моє село -
Колиска яворова.
Моє тут серце в світ іде
Від маминого слова.

Батьківський край, моє село -
Частинка України.
Тут зігріває нас тепло
Великої родини.

Розділ XIII ГОРДИСТЬ СЕЛА

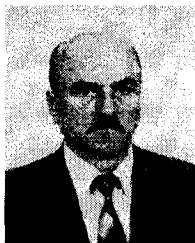

Гелин Володимир Степанович

В 1978 році закінчив Івано-Франківський інститут нафти і газу. Працював інженером –механіком колгоспу “Перемоги”, оператором по підготовці свердловин до ремонту, майстром, старшим майстром. В 1990-1994 році громадськість села обрала головою Лоп’янської с/ради. З 1997 року начальник цеху з добування нафти і газу НГВУ “Долинанафтогаз”.

Лутчин Іван Миколайович.

Здобувши середню освіту, продовжив навчання в Івано-Франківському ПТУ № 13, Івано-Франківському автотранспортному технікумі, Івано-Франківському інституті нафти і газу. З 1984 року працював диспетчером, згодом начальником колони, а з 1996 року – заступником директора Долинського АТП-12627.

Лешко Петро Михайлович.

Навчався у Надвірнянському автодорожньому технікумі, Івано-Франківському інституті нафти і газу, Харківській залізничній академії. Працює головним інженером Долинського “Трансгазу”.

Сенів Микола Васильович.

Після закінчення школи навчався у Кременецькому педінституті. По закінченні інституту працює у обласному спортивному товаристві “Колос”.

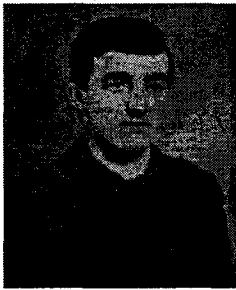
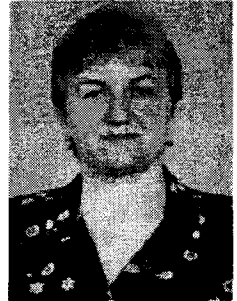

Мельникович Богдан Васильович.

- Після закінчення школи в 1976 році навчався у Івано-Франківському автотранспортному технікумі. Після закінчення технікуму працював механіком автопарку у місті Міжгір'я. З 1984 року - директор Міжгірського автопарку.

Лутчин Ірина Василівна.

Вчитель початкових класів, старший вчитель Лоп'янської ЗОШ I-II ступенів. Здобувала освіту у Чернівецькому педучилищі, Львівському держуніверситеті ім. Івана Франка. З 1988 року працює вчителем початкових класів.

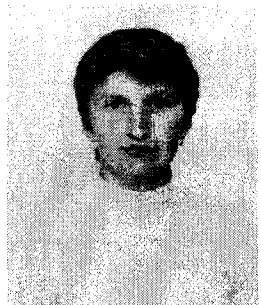
Новодворський Володимир Іванович.

Закінчивши Спаську середню школу в 1979 році, поступив у Стрийське професійно-технічне училище №35, яке закінчив з червоним дипломом. Прагнення до здобуття вищої освіти перервала служба в армії. Прослуживши 2 роки продовжив своє навчання в Івано-Франківському інституті нафти і газу. Зараз працює в обласному управлінні інженером по газифікації сіл області.

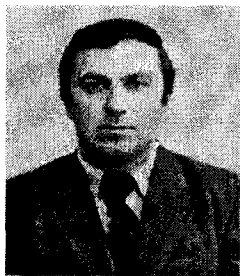
Гутак Світлана Василівна

В 1985 році закінчила Лоп'янську неповну середню школу і вступила до Чернівецького педучилища. Після закінчення педучилища працювала вихователем, а потім завідуючою дитячого садка "Дзвіночок" с. Суходіл.

1990-1999 роки навчання в Прикарпатському університеті за спеціальністю "Психологія і педагогіка" (дошкільна) і "Психологія. Практична психологія в галузі освіти". З 1999 року – психолог Лоп'янської ЗОШ I-II ступенів.

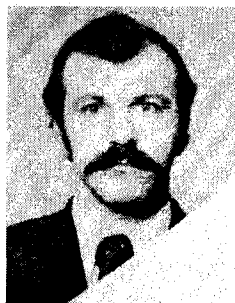

Ленько Михайло Васильович

Після закінчення школи навчався в Брошнівському профтехучилищі. З 1979 р. по 1984 р. навчався у Львівському зооветеринарному інституті. Працював ветлікарем Спаської дільничної лікарні, завідувачим Лугівської дільниці ветеринарної медицини. З березня 2003р. працює в управлінні держветмедицини в Рожнятові на посаді головного спеціаліста управління.

Мельникович Богдан Іванович.

Після закінчення середньої школи та служби в армії навчався в Тернопільському педінституті. З 1975 року викладач Тернопільського педінституту на кафедрі фізичного виховання.

Луцик Оксана Іванівна.

Народилася в простій багатодітній селянській сім'ї. Здобула середню освіту, а в 1982-1983 роках навчалася у Калуському технічному училищі. Працює лаборантом у Прикарпатському УБР. Мати чотирьох дітей.

Життя триває...
Гордістю села є багатодітні сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наш край. Методичні рекомендації ШОПШ. Івано-Франківськ. 1994.
2. Богдан Бода. Петро Мельник – командир “Гуцульщини”. Івано-Франківськ. Лілея – НВ, 2002.
3. Василь Чоповський. Стежками Бойківського краю. Львів – 2003.
4. Василь Чоповський. Будителі національного духу. Львів 1993.
5. Юрій Грицик. Спецоперації проти УПА. Експрес 13-20 жовтня 2005 р.
6. Богдан Шпиль чин. ОУН-УПА на теренах Рожнятівщини. “Новини Підгір’я”. Березень-квітень 1993 р.
7. Борис Савчук. Український пласт 1911-1939. Івано-Франківськ. “Лілея-НВ”. 1996 р.

ЗМІСТ

Розділ I. Давня історія села Лоп'янка	8
Розділ II. Наше село в княжий період	13
Розділ III. Польсько – литовський період і національно-визвольна війна українського народу проти панської Польщі. Опришківство в нашому краї	16
Розділ IV. Моє село за Австро-Угорщини. Діяльність «Просвіти»	20
Розділ V. Наш край в буремні військові та повоєнні роки	33
Розділ VI. Лоп'янська загальноосвітня школа I-II ступенів	46
Розділ VII. Радгосп “Спаський”	84
Розділ VIII. Грабівське лісництво	88
Розділ IX. Обряди, звичаї, традиції села Лоп'янка	90
Розділ X. Храм Божий – криниця духовності і краси	106
Розділ XI. Після ударів стихії	111
Розділ XII. Сучасність села	115
Розділ XIII. Гордість села	127
Список використаної літератури	131